

Januari, 2005

EKONOMIHÖGSKOLAN
Lunds universitet

Bankernas agerande

**Hur har bankernas agerande påverkats av
förändringarna i förmånsrättslagen?**

Författare:

Melinda David

Gunnel Sjöstedt Areskoug

Jórunn Hauksdóttir

Handledare:

Erling Green

Carl-Michael Unger

Förord

Denna kandidatuppsats har utförts på Ekonomihögskolan, Lunds universitet.

Vi vill först och främst rikta ett stort tack till våra handledare Erling Green och Carl-Michael Unger, för det stöd och engagemang de har visat oss under arbetets gång. De har ställt upp i alla avseenden och hjälpt oss med åsikter, råd och idéer.

Ett stort tack riktas till deltagande banker för ett vänligt bemötande och för den tid och hjälp de har gett oss.

Lund, januari 2005

Författarna

Melinda David   Gunnel Sjöstedt Areskoug   Jórunn Hauksdóttir

Sammanfattning

- Titel:** Bankernas agerande - Hur har bankernas agerande påverkats av förändringarna i förmånsrättslagen?
- Seminariedatum:** 2005-01-11
- Ämne/Kurs:** FEK 581 Kandidatseminarium, 10 poäng
- Författare:** Melinda David
Jórunn Hauksdóttir
Gunnel Sjöstedt Areskoug
- Handledare:** Erling Green
Carl-Michael Unger
- Nyckelord:** Banker, agerande, förändring, förmånsrättslagen, företagsinteckning,
- Syfte:** Vi har som avsikt att undersöka och analysera vilka effekter förmånsrättslagens förändringar har på bankernas agerande vid kreditgivning med särskild fokus på företagsinteckning som säkerhet.
- Metod:** Kvalitativ undersökning med personliga intervjuer.
- Empiri:** Sammanställning av personliga intervjuer med fem banker.
- Slutsatser:** Vi har kommit fram till att bankernas agerande har påverkats avsevärt av lagförändringen. Exempelvis har lagförändringen inneburit att bankerna numera fokuserar mer på återbetalningsförmågan samt att uppföljningen av befintliga krediter är tätare nu än tidigare.

Abstract

- Title:** Actions of Banks - How have banks' actions been influenced by changes in the Swedish "Law of Priority Right" (Förmånsrättslagen)?
- Seminar date:** 2005-01-11
- Course:** Bachelor's thesis in business administration, 10 Swedish Credits (15 ECTS)
- Authors:** Melinda David
Jórunn Hauksdóttir
Gunnel Sjöstedt Areskoug
- Advisors:** Erling Green
Carl-Michael Unger
- Key words:** Bank, action, changes, priority right (förmånsrätt), chattel lien (företagsinteckning)
- Purpose:** The purpose of this thesis project is to examine and analyse the effects of changes in the Swedish "Law of Priority Right" (Förmånsrättslagen) on banks' actions with respect to loans with special focus on "Chattel lien" (företagsinteckning) as security.
- Methodology:** Qualitative research with personal interviews.
- Empirical Foundation** Compile of the personal interviews with five different banks.
- Conclusions:** Our study has shown that banks' action changed considerably as a result of the changes in the "Law of Priority Right ". For example the law changes meant that banks' focus has increased concerning the repayment ability of debt holders and on affirmation of repayment of existing loans.

Översikt

Förmånsrättslagen förändrades per den 1 januari 2004 genom lag 2003:535. Avsikten med lagförändringen var att företagsrekonstruktioner skulle underlättas, konkurserna skulle bli färre och likabehandlingen av fordringsägare vid konkursituationer skulle öka. Dessutom skulle kreditgivare genomföra bättre kreditprövning och kredituppföljning.¹

Företagsinteckning innebär att näringsidkarens egendom bildar en säkerhet för kredit utan att den behöver överlämnas till kreditgivaren. Förmånsrätten för företagsinteckning ändrades vid införandet av den nya lagen. Företagsinteckning omfattas idag av allmän förmånsrätt med 55 % och är inte lika mycket värd som säkerhet med den nya lagstiftningen jämfört med den tidigare, som omfattades av särskild förmånsrätt med 100%.

Avsikten med denna uppsats var att undersöka hur förändringarna i förmånsrättslagen påverkar bankernas agerande vid kreditgivning när företagen har företagsinteckning som säkerhet. Har bankernas kreditpolicy, kreditgivning, krav på säkerhet och uppföljning av befintliga krediter påverkats av den nya lagen?

För att kunna besvara frågeställningen har vi utfört intervjuer med olika banker. Genom intervjuerna att analysera dessa intervjuer har vi kommit fram till att bankernas agerande har påverkats avsevärt av lagförändringen. Exempelvis har lagförändringen inneburit att bankerna numera fokuserar mer på återbetalningsförmågan samt att uppföljningen av befintliga krediter är tätare nu än tidigare.

---

¹ Prop. 2002/03:49

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	8
1.1 BAKGRUND	8
1.2 PROBLEMDISKUSSION	9
1.2.1 Problemformulering.....	10
1.2.2 Syfte.....	10
1.3 AVGRÄNSNING.....	10
1.4 DISPOSITION	11
2 METOD	12
2.1 DATAINSAMLING	12
2.2 EMPIRISK METOD	12
2.3 URVAL	13
2.3 RELIABILITET.....	14
2.4 VALIDITET	15
3 LAGAR OCH DESS UTVECKLING.....	16
3.1 SÄKERHET.....	16
3.2 FÖRETAGSINTECKNING	17
3.2.1 Företagsinteckningens historia.....	17
3.2.2 Företagshypotek.....	17
3.2.3 Den nya företagsinteckningen.....	18
3.2.4 Konsekvenser av lagförändringen enligt proposition.....	19
3.3 FÖRMÅNSRÄTTSLAGEN	20
3.3.1 Syftet med de nya förmånsrättsreglerna	21
3.4 FÖRETAGSREKONSTRUKTION OCH KONKURS	22
3.4.1 Företagsrekonstruktion.....	22
3.4.2 Konkurs och utsökning.....	23
4 KREDITER	25
4.1 KREDITPOLICY.....	25
4.2 KREDITGIVNING.....	26
4.2.1 Kreditgivning enligt Bankrörelselagen.....	27
4.2.2 Kreditbedömning.....	27
4.2.3.1 Kreditbedömning från olika perspektiv	28
4.2.4 Säkerhet.....	29
4.2.5 Kundens historik	30
4.3 KREDITBESLUT	30
4.3.1 Organisationens uppbyggnad och kreditbeslut	31
4.3.2 Limit.....	32
4.4 KREDITVÅRD	33
4.5 ALTERNATIVA FINANSIERINGSFORMER	34
5 INTERVJUER MED BANKER.....	36
5.1 BAKGRUND	36
5.2 HANDELSBANKEN	36

5.2.1 Kreditgivning	37
5.2.2 Kreditvård.....	38
5.2.3 Agerande vid obestånd.....	39
5.3 PROVINSBANKEN	39
5.3.1 Kreditgivning	40
5.3.2 Kreditvård.....	42
5.3.3 Agerande vid obestånd.....	42
5.4 NORDEA.....	43
5.4.1 Kreditgivning	43
5.4.2 Kreditvård.....	44
5.4.3 Agerande vid obestånd.....	44
5.5 SEB	45
5.5.1 Kreditgivning	45
5.5.2 Kreditvård.....	46
5.5.3 Agerande vid obestånd.....	46
5.6 FÖRENINGSSPARBANKEN	46
5.6.1 Kreditgivning	46
5.6.2 Kreditvård.....	47
5.6.3 Agerande vid obestånd.....	48
6 ANALYS	49
6.1 BANKERNAS KREDITPOLICY OCH ORGANISATION.....	49
6.2 KREDITGIVNING	50
6.3 SÄKERHET.....	51
6.4 UPPFÖLJNING AV KREDITER OCH AGERANDE VID OBESTÅND	53
6.5 FÖRÄNDRADE LÅNEFORMER	54
7 SLUTSATSER.....	55
8. FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING.....	57
REFERENSER/KÄLLFÖRTECKNING	58
BILAGA 1: FRÅGEFORMULÄR.....	60

1 Inledning

1.1 Bakgrund

1996 kom en ny lag om företagsrekonstruktion. För att företagsrekonstruktion skulle bli likvärdig konkurs behövdes en förändring av förmånsrättslagen.² Enligt de gamla reglerna i förmånsrättslagen fick anställda löneskydd via statliga lönegarantin vid konkurs, men inte vid företagsrekonstruktion.³ Till följd därav påverkades valet mellan konkurs och företagsrekonstruktion i obeståndssituationer.⁴ Genom de förändringar som har skett i förmånsrättslagen är arbetarnas löneskydd numera detsamma både vid konkurs och vid företagsrekonstruktion.⁵

En kommitté tillsattes vars uppdrag var att utreda eventuella förändringar i förmånsrättslagen. Samhällsekonomiska konsekvenser skulle övervägas, t ex. hur kreditgivningen kunde komma att påverkas av en lagförändring. Efter justeringar av kommitténs ursprungliga förslag, som kom 1999, beslutade riksdagen om den nya förmånsrättslagen. Denna lag trädde i kraft den 1 januari 2004. Syftet med den nya lagstiftningen var bland annat att underlätta rekonstruktioner av företag för att minska antalet konkurser. Likabehandlingen av fordringsägarna skulle ökas och oprioriterade borgenärer skulle ges större möjlighet till utdelning i konkurs. Vidare skulle de nya reglerna även leda till bättre kreditprövning och kredituppföljning av kreditgivarna.⁶ Det är förmånsrättslagen som reglerar hur tillgångarna i ett företag ska fördelas vid utmätning och konkurs mellan olika borgenärer. Lagen styr bland annat de olika säkerheternas värde och prioriteringsordning. Numera är företagsinteckning en allmän förmånsrätt och gäller endast 55 % av värdet av kvarvarande tillgångar efter att borgenärer med bättre rätt har fått utdelning vid konkurs.⁷ Tidigare var företagsinteckning en särskild förmånsrätt där utdelning gällde till 100 % av värdet på lös egendom och hade en bättre rätt till utdelning vid utmätning och konkurs.⁸

---

² Balans 12/2003

³ 1 § Lönegarantilag (1992:497)

⁴ Balans 12/2003

⁵ Prop. 2002/03:49

⁶ Prop. 2002/03:49

⁷ 11 § Förmånsrättslag (1979:979), SFS 2004:572

⁸ 2 § och 5 § Förmånsrättslag (1979:979), SFS 1975:1248

Under 2004 har det debatterats mycket i pressen⁹ kring den nya förmånsrättslagen och dess verkningar. Debatten har kretsat runt risken att banken sätter företag i konkurs om företagen inte klarar bankernas nya villkor. Samtidigt har ett av syftena med lagförändringen varit att minska antalet konkurser bl.a. genom att påverka bankerna att endast ge krediter till lönsamma företag och inte ge kredit endast för att kredittagaren har en säkerhet.¹⁰

Särskilda övergångsbestämmelser har gällt under 2004. Dessa har bland annat inneburit att befintliga lån med företagsinteckning som säkerhet har omfattats av den gamla förmånsrättslagen. Nya krediter som har tagits under 2004 har dock omfattats av den nya förmånsrättslagen fullt ut.¹¹ Övergångsbestämmelserna har gällt endast under ett år, varför bankerna under 2004 har inventerat befintliga kreditengagemang. Inventeringen kan ha medfört förändringar av kreditvillkoren för befintliga lån, särskilt de med företagsinteckning som säkerhet.¹²

Förändring av lagar innebär generellt förändrade förutsättningar. När förmånsrätten för företagsinteckningen förvandlades till en sämre rätt än tidigare, förändrades även förutsättningarna för företagen och deras intressenter. Den nya förmånsrättslagen skulle inverka på bankernas kreditprövning och kredituppföljning och därigenom minska antalet konkurser och öka antalet företagsrekonstruktioner vilket torde vara till fördel för företagen och intressenterna. Därmed vill vi undersöka om syftet med förändringen av förmånsrättslagen har gett de effekter som har förväntats av lagstiftaren.

1.2 Problemdiskussion

Ett av syftena med den nya förmånsrättslagen var att förändra förmånsrättsordningen vid konkurser, så att även de borgenärer som har allmän förmånsrätt, samt de oprioriterade

---

⁹ ex. Flores, *Bankernas utlåning minskar*, 04/10/19, Jeppsson, *Småföretagare rasar mot nya låneregler*, 04/06/11

¹⁰ Prop. 2003/03:49

¹¹ Prop 2002/03:49

¹² Flores, *Bankerna masstämmar företag i konkurs*, 04/11/19

borgenärerna, skulle få en större chans till utdelning. Bankerna har därför en sämre förmånsrätt nu än tidigare och får konkurrera med andra fordringsägare. Banken är en betydelsefull aktör för företag och kan påverka deras förutsättningar oerhört mycket eftersom det ofta krävs en kredit för att starta ett företag, investera, expandera etc.

1.2.1 Problemformulering

- Hur påverkar förändringarna i förmånsrättslagen bankernas agerande vid kreditgivning när företagen har företagsinteckning som säkerhet?

För att kunna besvara denna fråga behöver vi ställa några följdfrågor;

- Har bankernas kreditpolicy påverkats och i så fall hur?
- Har bankernas kreditgivning förändrats och i så fall på vilket sätt?
- Har bankerna förändrat kraven på säkerhet och i så fall hur?
- Har bankernas agerande vid uppföljning av befintliga krediter förändrats och i så fall hur?

1.2.2 Syfte

Lagförändringar kan innebära att aktörerna som påverkas av lagen förändrar sina handlingsförfaranden på ett sätt som inte var lagstiftarens avsikt. Därför har vi som avsikt att undersöka och analysera vilka effekter förmånsrättslagens förändringar har på bankernas agerande vid kreditgivning med särskild fokus på företagsinteckning som säkerhet. Dessutom vill vi diskutera vilka konsekvenser förändringar i bankernas agerande kan medföra.

1.3 Avgränsning

Förändringen av förmånsrättslagen har påverkat många aktörer men vi har valt att begränsa vår studie till banker och deras agerande vid kreditgivning. Vi inriktar oss på banker för att det troligtvis är de som kan påverkas mest av denna lagförändring. Vi har avgränsat oss till traditionella och nationella banker med regionkontor i Malmö. Vår avsikt är inte att titta på de effekter som övergångsbestämmelserna eventuellt har medfört.

1.4 Disposition

Denna uppsats fortsätter med kapitel 2 där de metoder som har använts i uppsatsen presenteras. Kapitel 3 består av beskrivningar av lagar och begrepp som läsaren måste ha vetskap om för att kunna förstå denna uppsats. De teorier som återges i uppsatsen handlar bl.a. om kreditgivningens process och behandlas i kapitel 4. Resultaten av den empiriska undersökningen presenteras i kapitel 5 och analys av dessa resultat återfinns i kapitel 6. Uppsatsens slutsatser finns i kapitel 7 och därefter presenteras förslag på fortsatt forskning i kapitel 8.

2 Metod

Här lägger vi fram de olika metoderna för uppsatsen och hur den empiriska delen kommer att utföras. Metodkapitlet ska beskriva undersökningen på ett sådant sätt att samma undersökning kan göras om av någon annan.

2.1 Datainsamling

Informationskällorna till vårt arbete utgörs både av litteratur och av personliga intervjuer. Den litteratur vi kommer att använda oss av är lagböcker, tidningsartiklar, forskningsrapporter, uppsatser, facklitteratur och en lagproposition. Intervjuerna kommer att genomföras med personer som arbetar som bankjurister eller kreditchefer och som har en inblick i arbetet med kreditgivning till företag. Informationen från dessa källor kommer att behandlas utifrån relevansen till vår uppsats. Vidare kommer de att vara till hjälp för att kunna besvara den frågeställning vi arbetar med.

2.2 Empirisk metod

Kvantitativ forskning baseras på insamling och analys av stora mängder data.¹³ Sådana undersökningar kännetecknas av att de utmynnar i numeriska observationer eller att de kan bearbetas till att bli det. Experiment, test, enkäter och frågeformulär är några exempel på kvantitativa undersökningsmetoder.¹⁴

Kvalitativa metoder används när forskaren försöker få en mer djup och omfattande bild av sitt forskningsobjekt. En vanlig metod inom den kvalitativa forskningen är kvalitativa intervjuer.¹⁵ De frågor som ställs vid kvalitativa intervjuer är relevanta och lättförståeliga och svaren man kan få på dessa frågor är komplexa och innehållsrika. När alla intervjuer har utförts har man ett rikt och omfattande material där man förhoppningsvis kan hitta intressanta åsikter och mönster.¹⁶

---

¹³ Bryman (2002)

¹⁴ Backman (1998)

¹⁵ Bryman (1997)

¹⁶ Trost (1997)

Då vårt arbete handlar om att hitta förändrade mönster i bankernas agerande vid bl.a. kreditgivning, anser vi att en metod med kvalitativa intervjuer är det alternativ som passar bäst. De frågor vi vill ha svar på har inte några klara svarsalternativ och kan inte besvaras med hjälp av siffror, vilket gör att en kvantitativ undersökning är utesluten.

2.3 Urval

Det vi vill undersöka är hur förändringarna i förmånsrättslagen har påverkat bankernas agerande vid kreditgivning då företagen har företagsinteckning som säkerhet. Det är alltså bankers agerande vi ska undersöka och vi har valt att inrikta oss på fem olika banker. Dessa har valts ut på grund av att de är traditionella banker som handhar krediter till företag, och dessutom är verksamma i Malmöregionen. Med traditionella banker menar vi kreditinstitut som är allmänt kända hos allmänheten. I begreppet traditionella banker ryms, i vår mening, inte företag som har bankverksamhet såsom en sidogren av sin ursprungliga näringsverksamhet. Vi anser inte heller att telefonbanker, e-banker och liknande ryms i begreppet traditionella banker. Vi gjorde en sökning på www.eniro.se, där fem banker uppfyllde våra krav på att bankerna ska vara traditionella och verksamma i Malmöregionen.

De personer som vi ska intervjua måste ha kunskap om sin banks rutiner, strategier och policys när det gäller kreditgivning till företag. De behöver även ha kunskap om de lagar och regler som omfattas av vårt arbete. Vi kontaktade de fem banker som vi valt ut, berättade kortfattat om vårt arbete och våra kriterier för den person vi behöver intervjua och fick därigenom information om och hjälp att ta kontakt med de som skulle passa bäst som intervjurespondenter.

Banker	Respondenter
Föreningsparbanken	Carl Johan Nikell, Bankjurist
Handelsbanken	Anders Johnsson, Bankdirektör Anders Persson, Stf kreditchef
Nordea	Nils-Johan Granberg, Regionkreditchef Christer Andersson, Bankdirektör, jur kand
Provinsbanken	Jens Johansson, Kreditchef
SEB	Tomas Sandberg, Bankjurist

Tabell 1: Banker och respondenter som ingår i undersökningen

2.3 Reliabilitet

Reliabilitet innebär pålitlighet eller tillförlitlighet och i mätningssammanhang betyder det även frånvaro av slumpmässiga fel.¹⁷ Om mätningen upprepas flera gånger under samma förhållanden ska resultatet bli detsamma. För att få en hög reliabilitet krävs alltså standardiserade situationer och mätningar, men den kvalitativa intervjun har av nödvändighet en låg grad av standardisering.¹⁸

Vi kommer att standardisera vår undersökning så långt som det är rimligt med tanke på vår metod och vårt syfte. Våra intervjuer kommer att utföras under likartade förhållanden, under samma tidsintervall och vi kommer alltid att utgå ifrån samma frågeformulär. Alla intervjuer kommer att genomföras av två intervjuare på respondenternas egen arbetsplats och pågå i ca en timme. Samtliga intervjuer kommer att spelas in så att vi kan lyssna på och jämföra de olika undersökningstillfällena med varandra i efterhand.

¹⁷ Malmström m fl. (1989)

¹⁸ Trost (1997)

2.4 Validitet

Validitet innebär att man i en undersökning mäter det man avser att mäta.¹⁹ I vårt fall innebär det att vi ställer relevanta frågor som tillsammans täcker vår frågeställning, att vi intervjuar personer som har kunskap om ämnet samt att de delar med sig av sin kunskap på området och svarar sanningsenligt och efter sin bästa förmåga. Frågorna har utformats såsom ett medel för att respondenten ska kunna ge sina svar på våra frågor i problemformuleringen.

Våra respondenter är jurister och kreditchefer på fem olika banker och vi förutsätter att de har den kunskap som krävs för att svara på våra frågor. Samtidigt måste vi ha i åtanke att även om respondenterna har stor kunskap om ämnet i fråga och sin bank, kan det finnas en risk att svaren på våra frågor blir subjektiva inom ramen för bankens riktlinjer. Dessutom kan vi inte räkna med att få fullständiga svar på alla våra frågor, eftersom bankerna sannolikt har företagshemligheter som inte kan avslöjas i en undersökning som kommer att vara offentlig. Vi är medvetna om att det finns en risk för att våra frågor kan beröra bankernas företagshemligheter då många av våra frågor handlar om strategier, policys m.m., och vi kommer att beakta detta både vid intervjutillfällena och i vår analys.

Vidare så är de banker vi intervjuar varandras konkurrenter. De är med största sannolikhet medvetna om att de kommer att jämföras med varandra. Vi anser därför att det finns en viss risk för att de vi intervjuar försöker få sin egen bank att framstå så bra som möjligt. Vi kommer att uppmärksamma detta både vid intervjuerna och i vår analys.

---

¹⁹ Malmström m fl. (1989)

3 Lagar och dess utveckling

---

*H*är kommer vi att ge en inblick i de olika lagar som vi berör i uppsatsen. De lagar som huvudsakligen berörs är förmånsrättslagen och dess förändringar, där företagsinteckning som säkerhet har fått en försämrad ställning.

3.1 Säkerhet

Kredittagare måste vanligtvis ge en säkerhet för att få en kredit. Detta för att kreditgivaren ska kunna försäkra sig mot framtida förluster vid en eventuell konkurs. Efter att kreditgivaren har avgjort återbetalningsförmågan kan denne göra en bedömning av säkerheten, vilket oftast krävs för att bevilja krediten.²⁰

2 kap13 § Kredit får beviljas endast om låntagaren på goda grunder kan förväntas fullgöra låneförbindelsen. Dessutom krävs betryggande säkerhet i fast eller lös egendom eller i form av borgen. Banken får dock avstå från sådan säkerhet om den kan anses obehövlig eller om det annars föreligger särskilda skäl att avstå från säkerhet.²¹

En säkerhet för en kredit ska kunna bestå av allt som har ett ekonomiskt värde. Sådan säkerhet kan vara fast eller lös egendom samt även aktier och värdepapper som företaget innehar för tillfället då företaget ansökt om kredit.²² Hur bra en säkerhet är beror på säkerhetens värde och var i förmånsordningen den kommer.²³

---

²⁰ Broomé (1998)

²¹ Bankrörelselag (1987:617)

²² Broomé (1998)

²³ Bergström & Lennander, (2003)

3.2 Företagsinteckning

3.2.1 Företagsinteckningens historia

Mellan 1883-1966 fanns det en kreditsäkerhetsform som kallades förlagsinteckning. Förlagsinteckningen gav näringsidkarna en möjlighet att inteckna den lösa egendom som ingick i näringsverksamhet, främst för att komplettera fastighetsinteckningen. År 1966 ändrades förlagsinteckning till företagsinteckning som gjorde att inteckningen i stor utsträckning kunde användas som självständig säkerhet för kredit. Tjugo år senare, 1986, ersattes denna av Lag (1984:649) om företagshypotek, vilken ersattes år 2004 av Lag (2003:528) om företagsinteckning.²⁴

3.2.2 Företagshypotek

Företagshypotek innebar att en stor del av näringsidkarens lösa egendom bildar en säkerhet för kredit utan att den behöver överlämnas till kreditgivaren.²⁵

Företagshypotek omfattade företagets lösa egendom som ägdes av företaget exklusive:

- kassa- och banktillgodohavanden, aktier och obligationer samt liknande värdepapper
- egendom som kunde vara föremål för panträtt p.g.a. inteckning
- egendom som inte kunde utmätas eller ingå i konkurs²⁶

Inventarier, lager, fordringar och immateriella rättigheter, som var utmättningsbara, omfattades därmed av företagshypotek. Säkerhetsunderlaget varierade, och var därmed osäkrare än en pant, beroende på vilken fördelning av tillgångar företaget hade vid respektive tillfälle.²⁷ Detta eftersom företagshypotek är företagets lösa egendom vid respektive tidpunkt, medan pant avser ett specifikt objekt.

---

²⁴ Adlercreutz (2004)

²⁵ Bergström & Lennander (2003)

²⁶ Balans 12/2003

²⁷ Balans 12/2003

Vid utmätning och konkurs har kreditgivaren haft särskild förmånsrätt, d.v.s. rätt att få betalt för fordran ur egendom som omfattas av hypoteket (100 %). Kreditgivaren har kunnat kräva ett belopp som motsvarar hela hypoteksbrevets kapitalbelopp.²⁸ Därmed har kreditgivaren varit relativt säker på att få betalt för sin fordran då företagshypotek använts som säkerhet. Detta då den har omfattats av särskild förmånsrätt, d v s om låntagaren skulle gå i konkurs, har borgenären fått företräde framför andra borgenärer.²⁹

3.2.3 Den nya företagsinteckningen

*1 § Företagsinteckning beviljas med visst belopp i svenska kronor i all sökandens egendom. Bevis om inteckningen benämns företagsinteckningsbrev.*³⁰

Företagsinteckning kommer till stånd genom att Inskrivningsmyndigheten utfärdar ett företagsinteckningsbrev. Företagsinteckning innebär att all näringsidkarens egendom, som kan ingå i konkursbo, bildar en säkerhet för kredit. Säkerhetsunderlaget flyter in och ut ur företaget, t ex upphör säkerhetsrätten till ett objekt när det säljs.³¹

Den nya Lag (2003:5289) företagsinteckning trädde i kraft 1 januari, 2004. I jämförelse med tidigare lag (Lag (1984:649) om företagshypotek) har företagsinteckningen numera en något sämre säkerhet för borgenären. Företagsinteckning som säkerhet kan numera endast göras gällande vid konkurs eftersom den är allmän förmånsrätt. Företagsinteckning baseras på allmän förmånsrätt, som numera gäller i 55 % av värdet av den egendom som finns kvar sedan högre prioriterade borgenärer fått betalt, vilket gör att alla oprioriterade borgenärer kommer i en bättre situation vid en konkurs. Syftet med denna förändring är att kreditgivaren ska, istället för att lita på säkerheten, kontinuerligt bevaka kredittagarens återbetalningsförmåga och ingripa på ett tidigare stadium än förut för att möjligheten för företagsrekonstruktion ska öka.³² För att kompensera kvoteringen av den nya före-

---

²⁸ 5 § Lag (1984:649) om företagshypotek

²⁹ Lag (1984:649) om företagshypotek

³⁰ Lag (2003:5289) om företagsinteckning

³¹ Adlercreutz (2004)

³² Adlercreutz (2004)

tagsinteckningens värde har basen utökats till att omfatta alla tillgångar som återstår sedan särskild förmånsrätt har utnyttjats.³³

	Företagshypotek	Företagsinteckning
Förmånsrätt	Särskild förmånsrätt 100 %	Allmän förmånsrätt 55 %
Omfattning	Följande rörliga tillgångar: <ul style="list-style-type: none"> • Inventarier • Lager • Immateriella rättigheter • Fordringar 	Alla tillgångar

Tabell 2: Skillnader mellan företagshypotek och företagsinteckning (Källa: egen)

3.2.4 Konsekvenser av lagförändringen enligt proposition³⁴

Den nya företagsinteckningen innebär att borgenärer med säkerhet i företagsinteckning får sin utdelning reducerad med drygt 25 %, enligt Förmånsrättskommitténs beräkningar. Regeringen tror inte att banker kommer att kompensera bortfallet av säkerhet med alternativa säkerheter, ”eftersom de redan används i den mån det är möjligt”. Kreditgivaren kommer inte enbart att bedöma säkerheten vid kreditgivningen utan även andra faktorer. Kreditgivning ska grundas på återbetalningsförmågan och inte på säkerheten, vilket gör att kreditgivare inte kommer att vara lika beroende av säkerheter längre.

Enligt kommitténs utredning används företagsinteckning oftast av äldre företag i samband med expansion. Därför tror utredningen att nystartade företag inte berörs av lagförändringen särskilt mycket. Kommittén tror även att det blir aktuellt med större ägarinsatser. Detta ses som positivt, eftersom då ”...får ägaren själv finansiera riskfylld verksamhet”.

³³ Balans 12/2003

³⁴ Prop. 2002/03:49

3.3 Förmånsrättslagen

En av avsikterna med förmånsrättsreglerna är att göra kreditgivningen lättare. Ett företag kan t.ex. lättare få en kredit och få bättre kreditvillkor när de kan ge borgenären säkerhet i en viss egendom.³⁵ Förmånsrättslagen fastställer i vilken ordning en gäldenärs borgenärer ska få sina fordringar betalda, när tillgångarna inte räcker till för att täcka företagets alla skulder.³⁶ I lagen regleras vilken rätt fordringsägarna har till utdelning ur en viss egendom och turordningen till rätten av utdelningen³⁷

*2 § Förmånsrätt till betalning är särskild eller allmän. Särskild förmånsrätt gäller vid utmätning och konkurs samt avser viss egendom. Allmän förmånsrätt gäller endast vid konkurs och avser all egendom som ingår i gäldenärens konkursbo.*³⁸

Särskild förmånsrätt går före allmän förmånsrätt.³⁹ Särskild förmånsrätt avser viss egendom och konkurrerar därför inte inbördes, medan allmän förmånsrätt avser all gäldenärens egendom och konkurrerar alltid. Förmånsrättsordningen eller snarare turordningen följer paragrafordningen i förmånsrättslagen och de fordringar som ingår i samma paragraf i den allmänna förmånsrätten har sinsemellan lika rätt. Fordringar som är utan förmånsrätt, s.k. oprioriterade fordringar, har inbördes lika rätt.⁴⁰ Utdelning till de oprioriterade fordringarna sker i den mån det finns kapital kvar i boet och efter att de förmånsberättigade fordringar har fått utdelning.⁴¹

Förändringarna i förmånsrättslagen, har bland annat begränsat förmånsrätten för borgenärer med säkerhet i företagsinteckning, vilket har gjort att de oprioriterade borgenärernas ställning stärkts.⁴²

---

³⁵ Adlercreutz (2004)

³⁶ Adlercreutz (2004)

³⁷ Balans 12/2003

³⁸ Förmånsrättslag (1970:979)

³⁹ 15 § Förmånsrättslag (1970:979)

⁴⁰ 18 § Förmånsrättslag (1970:979)

⁴¹ Balans 12/2003

⁴² Adlercreutz (2004)

3.3.1 Syftet med de nya förmånsrättsreglerna ⁴³

Syftet med förändringen av förmånsrättslagen har varit att ändra lagstiftningen så att företagsrekonstruktion kan genomföras som ett alternativ till att försätta ett företag i konkurs. Dessutom syftar förändringen till att kreditgivning ”inriktas” på företags återbetalningsförmåga. Målet har varit att obeståndssituationer ska hanteras i ett tidigt skede för att minimera förlusterna samt att ge de oprioriterade borgenärerna bättre förutsättningar för att få utdelning i konkurser.

Lönegaranti har före lagförändringen utbetalats till anställda vid en konkurs men inte vid företagsrekonstruktion. Detta har medfört att konkurser ofta har föredragits, eftersom företaget då sluppit ifrån lönekostnaderna. Detta har gjort att ett företag i konkurs där konkursförvaltaren har drivit företaget vidare inte har konkurrerat med andra företag på lika villkor. Genom lagförändringen ska denna snedvridna konkurrensfördel för konkursbo elimineras. Detta har skett genom att arbetstagarnas löneskydd förändrats om arbetsgivaren går i konkurs. Det är numera konkursboet som får betala arbetstagarnas löneskydd, istället för den statliga lönegarantin. Eftersom statens kostnader för lönegarantin kommer att minska, till följd av förbättrat löneskydd, har statens förmånsrätt slopats avseende skatter och avgifter.

Oprioriterade borgenärer har sällan fått utdelning i konkurser. Genom att ändra förmånsrätten avseende företagshypotek/inteckning kommer oprioriterade borgenärer i en bättre situation än tidigare (se kap. 3.3).

---

⁴³ Prop. 2002/03:49

3.4 Företagsrekonstruktion och konkurs

3.4.1 Företagsrekonstruktion

1 kap. 1 § *En näringsidkare som har betalningssvårigheter kan, enligt bestämmelserna i denna lag, efter beslut av domstol få till stånd ett särskilt förfarande för att rekonstruera sin verksamhet (företagsrekonstruktion).*⁴⁴

Företagsrekonstruktion är ett förfarande där företag, som har en långsiktig överlevnadsförmåga men har tillfälliga betalningssvårigheter, rekonstrueras istället för att gå i konkurs.⁴⁵

Förfarandet inleds genom att näringsidkaren själv, eller någon av företagets borgenärer, ansöker om företagsrekonstruktion i domstol. Om rätten beslutar om en företagsrekonstruktion utses en rekonstruktör vars uppgift är att, tillsammans med näringsidkaren, undersöka om och hur en rekonstruktion av företaget ska åstadkommas. Gälldenärsföretaget har full rådighet under rekonstruktionen. Dock krävs rekonstruktörens samtycke om företaget ska betala skulder, åta sig nya förpliktelser eller förfoga över den egendom som är av betydelse för verksamheten.⁴⁶

I företagsrekonstruktion kan ackord ingå i någon form. När gälldenären och borgenärerna träffar en överenskommelse, utan att en domstol eller någon annan myndighet tas in, handlar det om ett underhandsackord. Ett offentligt ackord regleras av 3 kap i Lag (1996:764) om företagsrekonstruktion och omfattar företagets alla oprioriterade borgenärer. Det offentliga ackordet innebär att gälldenärens skulder skrivs ner med en viss procent och denna nedskrivning är bindande för de borgenärer som omfattas av ackordet. Om en majoritet av borgenärerna har röstat för ett förslag till offentligt ackord antas förslaget och är bindande även för de borgenärer som röstat mot förslaget. Det offentliga ackordet

---

⁴⁴ Lag (1996:764) om företagsrekonstruktion

⁴⁵ Mellqvist (2002)

ska fastställas av domstol. En företagsrekonstruktion ska vanligtvis upphöra efter tre månader. Den kan upphöra tidigare när det inte längre finns förutsättningar att nå en rekonstruktion eller när rekonstruktionen har lyckats.⁴⁷

3.4.2 Konkurs och utsökning

Man skiljer mellan generalexekution eller konkurs och specialexekution eller utsökning. Skillnaden mellan dessa är att utsökning, som behandlas i Utsökningsbalken, riktas på en bestämd egendom hos gäldenären och konkurs inriktas mot gäldenärens all egendom.⁴⁸

1 kap. 2 § 2 st. *Med obestånd (insolvens) anses att gäldenären inte rättsligen kan betala sina skulder och att denna oförmåga inte är endast tillfälligt.*⁴⁹

Konkurs anses vara det yttersta förfarandet vid obestånd i företag och innebär i princip att företaget måste läggas ned.⁵⁰ Vid en konkurs övertar en konkursförvaltare ansvaret för företaget. Konkursförvaltarens uppgift är att förvandla företagets tillgångar till likvida medel, vilket sker genom försäljning av gäldenärens egendom. Vidare har han som uppgift att upprätta ett utdelningsförslag som, efter att fordringsägarna har kunnat invända mot förslaget, fastställs av tingsrätten. Överskottet som uppstår efter försäljningen av egendomen delas ut efter utdelningsförslaget.⁵¹

1 kap. 1 § *Genom konkurs tar en gäldenärs samtliga borgenärer i ett sammanhang tvångsvis i anspråk gäldenärens samlade tillgångar för betalning av sina fordringar. Under konkurs omhändertas tillgångarna för borgenärernas räkning av konkursboet.*⁵²

---

⁴⁶ Mellqvist (2002)

⁴⁷ 4 kap. 8 § Lag (1996:764) om företagsrekonstruktion

⁴⁸ Adlercreutz (2004)

⁴⁹ Konkurslag (SFS 1987:672)

⁵⁰ Adlercreutz (2004)

⁵¹ Konkurslag (SFS 1987:672)

⁵² 1 kap. 1 § Konkurslag (SFS 1987:672)

Det huvudsakliga syftet med en konkurs är att tillvarata gäldenärens tillgångar för att ge borgenärerna största möjliga utdelning. Enligt likabehandlingsprincipen, som är en grundläggande princip bakom konkursens syfte, ska borgenärerna få en proportionell utdelning i förhållande till sina fordringar.⁵³

---

⁵³ Mellqvist (2002)

4 Krediter

I kapitel 4 beskriver vi kreditgivningens process, där kreditbedömningen lyfts fram ur olika perspektiv och hur denna påverkas av företagens relation till banken. Processen för kreditgivning ska ingå i en kreditpolicy som ska driva hela banken åt samma kreditmål.

4.1 Kreditpolicy

”Kreditpolicyn skall även vara utformad så att alla kreditärenden skall bli föremål för prövning.”⁵⁴

Finansinspektionen har arbetat fram allmänna råd som bör följas vid utformningen av en kreditpolicy. Policyn är ett internt ”regelverk” som utarbetas centralt i bankorganisationen. Det är bankens styrelse som tar beslut om policyns innehåll som sedan ska genomsyra hela organisationen. ”Regelverket” beskriver hur bankens kreditgivning ska genomföras. Den ska alltid utgå från bankens egen situation, marknad, bransch, kundstruktur, risktagningsbenägenhet, finansiell styrka och vinstmarginaler.⁵⁵

Kreditpolicyn ska vara utformad så att hela organisationen arbetar för samma mål och verkar för en sund kreditgivning. Därmed ska handlingar såsom kreditansökan, kreditavtal, pantsättning och engagemang (krediten) vara enhetligt utformade inom bankorganisationen. Eftersom policyn ska driva banken mot ett gemensamt kreditmål, ska den innehålla vilka kreditrisker och i vilken omfattning banken får utsättas för dessa risker. Med kreditrisk menas dels den risk att kredittagaren inte kan fullgöra sina åtagande till banken och dels den risk att säkerheten inte täcker bankens fordran vid en eventuell betalningsoförmåga.⁵⁶ Av den orsaken ska riktlinjer anges för kreditgivning, med aspekt på exempelvis

---

⁵⁴ 6§ FFFS 1995:49

⁵⁵ FFFS 1995:49

⁵⁶ 1 § FFFS 1995:49

kunder, produkter, konjunktur i branscher, och geografiska områden.⁵⁷ En del av bedömningen är kreditrisken, som banken ska ta ställning till under kreditgivningsprocessen.⁵⁸

För att styrelsen ska kunna driva banken mot en enhetlig kreditgivning bör en kreditpolicy innehålla instruktioner om hur kreditansökan ska prövas mot bankens kreditpolicy. Vidare ska det framgå vilken information som ska inhämtas från kreditansökande och hur betalningsförmågan ska prövas. Dessutom ska anges vilken tillgång som kan utgöra säkerhet för krediten och hur denna säkerhet ska värderas. Därtill ska policyn beröra i vilken utsträckning banken ska kräva säkerhet och under vilka omständigheter kredit kan beviljas utan säkerhet. Det ska även finnas direktiv om vilken information som ska inhämtas rörande borgensman och hur dennes betalningsförmåga ska prövas.⁵⁹

4.2 Kreditgivning

Kreditgivningens process ska finnas detaljerad i bankens policy där processen bryts ner i fem steg.⁶⁰

- I. Kreditansökan
- II. Kreditbedömning
- III. Kreditbeslut
- IV. Kreditvård (uppföljning och omprövning)
- V. Återbetalning

Under kreditgivningsprocessen måste en kreditgivare bedöma och ta ställning till den finansiella risk som kredittagaren kan ta utan att hamna i konkurs. Företaget ska under processens gång bedömas utifrån senaste information som finns. Informationen inhämtas från företaget och består av resultaträkning, balansräkning och kassaflödesanalys. Kassaflödesanalysen anses här vara en av de viktigaste rapporterna. Inhämtade rapporter är en del av kreditansökan.⁶¹

---

⁵⁷ 4 § FFFS 1995:49

⁵⁸ Svedin (1992)

⁵⁹ FFFS 1995:49

⁶⁰ Jungerhem & Lundh (96/97) & Altman

4.2.1 Kreditgivning enligt Bankrörelselagen

De riktlinjer för kreditgivning som beskrivs i Bankrörelselagen ska vara en yttre ram inom vilken den individuella banken ska ställa upp sin egna policy.⁶² Lagen beskriver först och främst kreditbedömningen i två steg. Kredit får beviljas endast om låntagaren kan förväntas fullgöra låneförbindelsen och därtill krävs betryggande säkerhet i fast och lös egendom eller någon form av borgen om så bedöms vara behövligt. Lagen tar även upp vilka säkerheter banker inte kan ta som pant vid kreditgivning.⁶³

Vidare får banken, vid kreditgivning, inte avtala om bestämmelser där bankens fordran medför rätt till betalning före låntagarens övriga borgenärer.⁶⁴ Med andra ord får banken inte avtala om särskild förmånsrätt vid eventuell konkurs. Vidare kan banken inte heller avtala om sådana villkor där de förbehåller sig andel på avkastning från en handelsuppköp såvitt banken själv avslutar affären.⁶⁵ Banken får inte heller ge särskild behandling vid kreditgivning åt styrelsemedlemmar, aktieägare eller åt personer med ledande ställning inom organisationen. Detta innebär att banken inte har rätt att avtala om andra villkor än sådana villkor som banken normalt använder vid kreditgivning.⁶⁶

Förfallotid får avtalas i den mån tiden är förenlig med villkoren för bankens förbindelser, vilket innebär att den avtalade tiden ska anpassas till den givna krediten. Ställs betalningstiden längre än ett år ska banken förbehålla sig rätten att säga upp lånet till återbetalning inom den avtalade tiden.⁶⁷

4.2.2 Kreditbedömning

Kreditbedömningen anses vara en viktig del av kreditgivningsprocessen där företagets återbetalningsförmåga avgörs och där syftet är att ”maximera avkastningen på bankens

---

⁶¹ Svedin (1992)

⁶² Funered (1994)

⁶³ 2 kap. 13 § Bankrörelselagen

⁶⁴ 2 kap. 14 § Bankrörelselagen

⁶⁵ 2 kap. 15 § Bankrörelselagen

⁶⁶ 2 kap. 17 § Bankrörelselagen

⁶⁷ 2 kap. 19 § Bankrörelselagen

riskkapital”⁶⁸. Granskning inbegriper finansiella och affärsmässiga bedömningar av företag och den risk och lönsamhet krediten kan orsaka för långivaren.⁶⁹

Reglerna och rutinerna är styrande för vilken information som ska hämtas från kredittagaren och hur de hanteras i en kreditbedömning. Förutom kvalitén styrs även typen av information som banken ska ha vid kreditbedömning. Banktjänstemännen kan tvingas att lägga vikt på historisk data i mer eller mindre omfattning. Sådana data kan vara affärsidé och marknadsposition, men även karaktärsdata, såsom företagets ägare eller företagets rykte.⁷⁰

4.2.3.1 Kreditbedömning från olika perspektiv

Kreditbedömningen innebär en analys av företaget där banken tar ställning till företagets olika rapporter och avgör deras återbetalningsförmåga. För att banken ska kunna få en helhetsbild av företaget och dess återbetalningsförmåga, görs analys ur olika perspektiv, såsom affärsidén, omvärlds-, resurs-, och ekonomisk.⁷¹ En sådan bedömning anses vara en traditionell kreditbedömning. Traditionell kreditbedömning kännetecknas även genom att banken gör företagsanalys, analys av kreditrisken och återbetalningsförmågan, analys av finansieringsmöjligheter samt analys av säkerhetskrav.⁷² En mer redovisningsorienterad är då banken ser företagets resultat som en direkt följd av företagets skötsel med efterföljande fram- och motgångar.⁷³ Skillnaden med den traditionella - och den redovisningsorienterade bedömningen är att den traditionella gör en analys av säkerheten som kan krävas för att banken ska kunna ta ett kreditbeslut.⁷⁴

Kreditbedömning kan även vara en expertis som bedömaren innehar, där bedömaren kan bli bättre genom erfarenhet. Bedömningsförmågan kan bli bättre vid krediter som är små och enkla eftersom de är återkommande. Däremot vid större och omfattande krediter, som inte har tendensen att vara återkommande utan sker väldigt sällan, hämmas bank-

---

⁶⁸ Green (1997)

⁶⁹ Svedin (1992)

⁷⁰ FFFS 1995:49

⁷¹ Svedin (1992)

⁷² Broomé (1998)

⁷³ Green (1997)

tjänstemannens erfarenhet. Eftersom det är en granskning av ett företag där banktjänstemannen analyserar den inhämtade informationen blir bedömningen alltid subjektiv.⁷⁵

4.2.4 Säkerhet

I en kreditpolicy ska tydligt framgå vad som kan och inte kan tas emot som säkerhet. Bedömningen för en kredit grundar sig inte bara på finansiella analyser, här inverkar även säkerhetens värde vid kreditgivningens tidpunkt. Värdet kan vara en avgörande del av krediten men detta behöver inte betyda att säkerheten har samma värde under den avtalade perioden. En säkerhets värde kan öka eller minska under kreditperiodens förlopp. Därför måste företaget informera banken löpande, med en rapport där säkerhetens värde anges.⁷⁶

Säkerhetsfrågan kommer upp då banken har avgjort att kreditrisken är låg och kan vänta sig en återbetalning av krediten, därmed kan de bevilja kredit. Säkerheten anses vara som en garanti för att kredittagaren ska betala sin upptagna kredit. Fullgör kredittagaren inte sina förpliktelser, d.v.s. amorteringar och dylikt, kan kreditgivaren vid en eventuell konkurs göra anspråk på den säkerhet som har legat till grund för krediten (se kap 3).⁷⁷

Säkerhet som kan utkrävas av banken kan bl.a. vara företagsinteckning eller privat säkerhet som förenas med borgen. Vidare nämns också att vid krediter som löper under en kortare period och vid låg kreditrisk kan banken acceptera s.k. blancokredit, alltså kredit utan säkerhet.⁷⁸

Problemaspekter som kan uppstå i samband med säkerhet är vad som ska accepteras som säkerhet och bedömningen av värdet på denna. Problem kan uppstå då kredittagaren inte betalar sina amorteringar eller krediten inte kan återbetalas överhuvudtaget. Säkerhetens

---

⁷⁴ Svedin (1992)

⁷⁵ Baily (1984)

⁷⁶ Svedin (1992) & Broomé (1998)

⁷⁷ Broomé (1998)

⁷⁸ Broomé (1998)

värde kan bli ett utbyte vid en realisation ifall kredittagaren inte betalar amorteringarna eller inte kan återbetala krediten.⁷⁹

4.2.5 Kundens historik

Kundens historia vid kreditbedömningen har en dominerande ställning. Därför skiljer banken mellan granskning av befintliga kunder och nya kredittagare. Befintliga kunder har banken redan en långvarig relation med, varigenom banken har kunnat införskaffa lämplig kunskap såsom senaste årsredovisningen, kassaflöde m.m. som skall kompletteras med den senaste informationen.⁸⁰

Nya kunder däremot kommer att bedömas utifrån extern information, den informationen kan vara begränsad.⁸¹ Vid bedömning av nya kunder saknar kreditgivaren oftast tidigare erfarenhet. Det är också viktigt att belysa att en ny kund kan vara företag som är nystartat, och där kreditgivaren saknar tidigare erfarenhet och viktig ekonomisk information. För sådana företag som saknar substans försöker banken istället avgöra företagets framtidsutsikter, där tilltron på ägaren, affärsidén o.s.v. från kreditgivarens sida har en stor inverkan.⁸²

4.3 Kreditbeslut

Efter en bedömning av företagets ekonomi och säkerhet tar banken beslut om banken ska medge kredit eller inte. I kreditpolicyn ska uttryckligt framgå hur styrelsen delegerar befogenheten att besluta i kreditfrågor samt vilka befattningshavare som ska ingå i kreditbeslutskommittéer. Därtill ska även läggas instruktioner om vilka förutsättningar som gäller vid enmansbeslut i kreditärenden samt vid vilka kreditbeslut styrelsen ska vara med. Här bör de limitgränser som ska gälla anges, sådana är beloppsgränser för kreditgivning. I policyn bör även anges hur brådskande beslut får fattas av någon annan på styrelsens

---

⁷⁹ Broomé (1998)

⁸⁰ Green (1997)

⁸¹ Green (1997)

⁸² Svedin (1992)

vägnar och under vilka förutsättningar sådana beslut får tas. Taget kreditbeslut bör alltid anmälas till kommande styrelsemöte.⁸³

4.3.1 Organisationens uppbyggnad och kreditbeslut

Bankens organisatoriska uppbyggnad har en central roll vid kreditgivning. Innehar banken en hierarkisk organisationsuppbyggnad ligger kreditbesluten på en central nivå och det lokala bankkontoret har ett litet spelrum. Har banken däremot en decentraliserad organisation är kreditgivningsbefogenheten delegerad till det lokala bankkontoret.⁸⁴

Det nämns tre olika nivåer av beslutsfattande, hierarkisk, intermedial och decentraliserad. Det centraliserade beslutsfattandet i en formell organisation, såsom banker, kännetecknas främst av att besluten tas av den högsta nivån i organisationen. Styrelsen är det högsta beslutande organet, som tar beslut om stora kreditfrågor och behandlar frågor av särskilt intresse för banken.⁸⁵ Risken vid ett sådant beslutsfattande är att viss information inte når fram. Information om en kund som endast ett bankkontor kan känna till är svår att vidarebefodra till den centrala styrelsen. Sådan information kan mycket väl vara förtroendet den lokala banktjänstemannen kan ha för kunden.⁸⁶ Vidare kan centraliseringen medföra en risk för att arbetsbelastningen leder till en lägre kvalitet i beslutet. Detta kan sedan innebära att engagemanget och kunskapen på lägre nivå blir lidande vid en centralisering.⁸⁷

Raka motsatsen till det centraliserade beslutsfattandet är det decentraliserade beslutsfattandet. Det lokala bankkontoret och den lokala banktjänstemannen har vid decentraliserat beslutsfattande en större frihet när det gäller beslutsfattande över kreditgivningen. Emellertid kan ett sådant beslutsfattande medföra risker med kreditgivningens styrning, vilket medför att kreditportföljens sammansättning för banken som helhet kan försämrats.⁸⁸

---

⁸³ 7 § FFFS 1995:49

⁸⁴ Jungerhem & Lundh (96/97)

⁸⁵ Jungerhem & Lundh (96/97)

⁸⁶ Mintzberg (1983)

⁸⁷ Jungerhem & Lundh (96/97)

⁸⁸ Jungerhem & Lundh (96/97)

Beslutsfattande behöver inte alltid innebära att den är central eller helt decentraliserad, eftersom vissa beslut även kan fattas intermedialt. Ett intermedialt beslut fattas av kreditkommittéer. Där sitter olika experter och bedömer och beslutar krediter. Beslut som är intermediala kan anses vara en optimal lösning jämfört med decentraliserade beslut som kan innebära förluster av kapital och centralstyrda beslut som kan medföra ineffektivitet.⁸⁹

Här kan det även vara viktigt att belysa det sätt som beslut fattas på. Två alternativ kan urskiljas här, individuellt eller kollektivt beslutsfattande. Fördelen med individuella beslutsfattanden är möjligheten till större ansvarskännande, men å andra sidan finns risken för förbiseende och bristande kompetens. För gruppbeslut, oavsett om det sker för analys eller beslut, kan det hända att ingen tar ansvar.⁹⁰

4.3.2 Limit

Bankens styrelse delegerar rätten att fatta kreditbeslut nedåt i organisationen, detta för att kunna lämna snabba kreditbeslut till kunden. Styrelsen bestämmer vilka beloppsgränser som gäller för varje instans. Ju högre kreditbeloppet är, desto högre upp i organisationen kommer beslutet att ligga vid kreditgivningen. Vid den högsta nivån av krediten ligger beslutet på styrelsebordet, och vid den lägsta nivån på limitgränsen ligger beslutet på den lokala banktjänstemannen.⁹¹

Beloppsgränserna benämns som limit och kommer från latinets ”limes” som betyder gräns. Bankerna skiljer mellan två olika limiter, beslutinstansens limit och den enskilda kundens limit. Limiten på beslutinstansen innebär inte att tjänstemännen kan besluta krediten utan skärskild prövning utan snarare en beloppsgräns som instansen har rätt att ta beslut till.⁹²

---

⁸⁹ Buhl (2000)

⁹⁰ Jungerhem & Lundh (96/97)

⁹¹ Broomé (1998)

⁹² Broomé (1998)

Befogenhetsinnehavare inom de bestämda limiterna bestämmer i sin tur mestadels en limitgräns för den enskilde kredittagaren. Om kredittagaren ingår i en koncern får hela koncernen en gemensam limit.⁹³ Detta medför att det dagliga kreditbeviljandet ute på kontoren kommer att ske utan större problem. Detta innebär i sin tur att om det händer något oförutsett i företaget och det behövs kapital kan kontoret ta beslutet upp till den beloppsgränsen, limiten, som är satt för företaget. Limitgränsen för varje enskild kund beslutas varje år, d.v.s. hur mycket kredit lånaren kan ha behov av varje år och är förknippad med en viss säkerhet. Bedömningen sker utifrån kapitalbehovet, som utgår från redan analyserad information som banken har om respektive företag. I analysen använder banken även sådan information om planer som företaget kan ha för kommande år.⁹⁴

4.4 Kreditvård

Kreditvård består av löpande uppföljning och omprövning av engagemang. Detta ska tydligt anges i kreditpolicyn. Uppföljning innebär att kredittagaren ska rapportera löpande till banken. Bland sådana rapporter räknas säkerhetens värde, kassaflöde m.m. Vid sådan uppföljning av krediter kan det framkomma att företagets säkerhet har förlorat i värde, företaget har gått med förlust eller att det har organisatoriska problem med ledningen. Detta kan i sin tur leda till omprövning av engagemanget. En omprövning av krediter kan även grundas på att företag inte sköter de åtaganden som avtalats eller på betalningsanmärkningar som företaget dragit på sig. Sådana omprövningar kan resultera i uppsägning av krediten.⁹⁵

Kreditpolicyn ska tydligt fastställa i vilken utsträckning och på vilka grunder kredit ska bli föremål för omprövning, här bör också framgå hur omprövningen ska genomföras, beslutas och dokumenteras och till vilket organ resultatet av omprövningen ska rapporteras.⁹⁶

---

⁹³ 9§ FFFS 1995:49

⁹⁴ Broomé (1998)

⁹⁵ Svedin (1992)

⁹⁶ 10§ FFFS 1995:49

En omprövning behöver inte alltid leda till en uppsägning av krediten eftersom en uppsägning av krediten kan leda till konkurs för företaget och att banken därmed kan förlora sin kredit. Banken som kreditgivare och som en affärsverksamhet vill inte förlora krediter eftersom kreditgivningen bedrivs i vinstmaximerande syfte. Därför kan banken, som en rådgivare, begära att företaget gör vissa åtgärder i förebyggande syfte. Sådana åtgärder kan vara olika beroende på situationen och företaget. Här kan banken ge ytterligare kredit eller minska krediten till företaget. Banken kan även kräva ytterligare säkerhet för att minska risken för förlust av krediten. En åtgärd kan också vara att banken ger företaget ekonomiska råd som kan förbättra deras likvida situation.⁹⁷

4.5 Alternativa finansieringsformer

Det finns alternativ till traditionella banklån, såsom leasing, avbetalning och factoring. Leasing innebär att banken köper objektet av leverantören. Leverantören levererar objektet till företaget direkt och leveransvillkoren kommer företaget själv att förhandla med leverantören. Efter leveransen kommer företaget att betala en leasingavgift, månads eller kvartalsvis till banken. Leasingobjektet utgör en utmärkt säkerhet för krediten och inga kompletterande säkerheter krävs eftersom banken finansierar och äger egendomen. Leasingen utgör inte heller en belastning för företagets balansräkning, eftersom den varken tillhör företagets tillgångar eller skulder. Detta innebär att soliditeten förblir intakt. Vid leasingkontraktets utgång kan kunden överväga att förlänga kontraktet, lämna tillbaka objektet eller köpa det.⁹⁸

Avbetalning innebär att banken köper objektet företaget behöver och sedan säljer vidare till företaget på avbetalning. Oftast får företaget lägga en handpenning på egendomen och resterande belopp sätts upp på amortering, där ränta även ingår. Vid finansieringen behövs ingen kompletterande säkerhet eftersom egendomen utgör själva säkerheten.⁹⁹

---

⁹⁷ Broomé (1998) och Hörngren (1987)

⁹⁸ www.seb.se

⁹⁹ www.handelsbanken.se

Factoring innebär rent praktiskt att banken tar kundfordringarna som säkerhet för ett lån vilket frigör kapital ur företagets kundfordringar. Factoring är ett alternativ till checkräkningskrediter, där säkerheten oftast är företagsinteckning.¹⁰⁰

---

¹⁰⁰ www.seb.se

5 Intervjuer med banker

I kapitlet kommer vi att redovisa resultaten vi har fått fram från de intervjuer vi har utfört genom att lägga fram vad varje bank har svarat på de olika frågor som har ställts.

5.1 Bakgrund

Vi har utfört intervjuer med sju banktjänstemän, där vi följde ett utformat frågeformulär med vår problemformulering i åtanke – *har bankernas agerande vid kreditgivning med företagsinteckning som säkerhet ändrats som en konsekvens av förändringarna i förmånsrättslagen*. Alla respondenter är bankjurister eller kreditchefer som i sitt arbete kommer i kontakt med kreditgivning till företag. Av de tillfrågade var tre kreditchefer, som på ett eller annat sätt är med och bedömer krediter. Resterande av respondenterna var fyra jurister som har expertis i kreditgivning genom att de sitter med i kommittéer och bedömer krediter eller fungerar som rådgivare.

Respondenterna representerar SEB, Nordea, Förenings Sparbanken, Handelsbanken och Provinsbanken (se tabell 1). I detta kapitel kommer vi endast att återge respondenternas svar på våra frågor och vi kommer inte att lägga till egna uppfattningar.

5.2 Handelsbanken

Intervjuer har utförts med två experter inom kreditgivning. Anders Jonsson är bankdirektör och jurist i södra Sverige. Han gör juridiska bedömningar och hjälper de lokala kontoren med juridisk expertis. Jonsson är inte med och bedömer krediter. Anders Persson är ställföreträdande kreditchef, vilket innebär att han tar kreditbeslut upp till en viss limit.

Handelsbanken har en decentraliserad organisation i den bemärkelsen att banken är uppdelad i flera regionala enheter som sedan är nedbrutna i bankkontor. Varje företag är kund hos ett enskilt lokalt bankkontor oberoende av företagets storlek.

Även om banken har en decentraliserad organisation är besluten centraliserade och limiter, som varje kredithandläggare får hålla sig inom, delegeras. Den första nivån ligger på den lokala bankdirektören. Övergår kreditbeloppet limiten, som det lokala kontoret har, fattas beslut av den regionala kreditkommittén. Handlar det om ett ännu större belopp beslutas krediten av den centrala styrelsen.

5.2.1 Kreditgivning

Kreditpolicyn kommer från den centrala styrelsen. Policyn utarbetas på ett sådant sätt att den ska vara ett ramverk som ska *genomsyra* koncernen. Eftersom Handelsbanken anser sig själv vara en decentraliserad organisation, har varje region i sin tur sin egen policy, som är utformad inom den centrala ramen. Inom den regionala policyn har varje kontor utformat en egen kreditgivningsprocess. Detta eftersom varje region och bankkontor känner sin marknad och de branscher som finns i respektive kontors geografiska område, bättre.

Handelsbankens policy har blivit ändrad i den bemärkelsen att banken har en förändrad syn på säkerhet. Därmed har även agerandet från bankens sida förändrats. För att låna ut pengar, där banken behöver kräva ut en säkerhet, försöker banken istället förespråka sådana finansieringsformer som avbetalning och leasing, där det inte krävs säkerhet. Därigenom får banken en 100 procentig säkerhet i egendomen genom att banken har äganderätt över objektet. Vid en eventuell konkurs är objektet bankens egendom, därför anser banken att denna låneform ett bättre alternativ än kredit med företagsinteckning som säkerhet.

Bankens kreditbedömning sker i stort sett i två steg. Steg ett är kreditbedömningen, där återbetalningsförmågan är det centrala. Steg två är att bedöma säkerheten för denna kredit. I återbetalningsbedömningen ingår en riskbedömning där banken avgör risken att förlora krediten. Där talar banken om den ”gråa zonen”, vilket innebär krediter till företag som inte har haft en lysande återbetalningsförmåga, alltså en alltför stor risk. Banken har i vanliga fall kunnat acceptera kredit till företag eftersom de har haft en bra säkerhet. Eftersom företagsinteckning som säkerheten har ett försäm-

rat värde numera, har banken svårt för att kunna bevilja krediter till sådana företag. I sådana fall tar banken upp diskussion med företaget om andra kreditmöjligheter, beroende på vad som ska finansieras.

I banken värderas företagsinteckningen ner med 45 % för att vara på säkra sidan, så att de har något att utgå från. Eftersom vissa förmånsrätter har försvunnit såsom hyror och skatter, blir underlaget i konkursboet större än tidigare för företagsinteckningen. Numera när företagsinteckningen har blivit en allmän förmånsrätt, kan banken göra gällande även fast egendom som inte kunde göras tidigare. Bankens tro, som en konsekvens av detta, är att de kan få ut sin del av konkursboet på ett eller annat sätt. I varje enskilt fall gör banken en värdering av kredittagarens underlag till företagsinteckning. Av detta räknar banken med att få ut 55 % i en eventuell konkurs. Bankens tro är även hänsyn till att de kan få utdelning som oprioriterad borgenär av resterande 45 %.

Relationen och historiken är av central betydelse vid kreditgivning, som har ett samband med deras förtroende till företaget. Har företaget en god relation med banken och har de skött sina åtaganden tidigare kommer de ha lättare att få nya krediter. Detta gäller även blanco, där de inte behöver ha säkerhet eftersom banken har ett förtroende till företaget. Nya kunder (etablerade företag), som inte har en historik i banken, kan komma att ha det svårare att få kredit.

Ny etablerade företag har fått det svårare att få kredit eftersom kreditgivningen inte längre kan grundas enbart på företagets tillgångar. Historisk data saknas som visar intjäning, istället får banken tänka på tredjemans säkerheter, såsom ägarborgen och pant på privat egendom. Detta eftersom banken inte har något förtroende för den nya kunden, därför att företaget inte har en tidigare relation med banken, där banken vet hur företaget har skött sina åtaganden.

5.2.2 Kreditvård

Uppföljning sker en gång om året av samtliga krediter. Det har inte någon betydelse om det ligger en företagsinteckning som säkerhet. De förändringar som kan ha skett är att vid

större risktagande för banken kan det krävas tätare uppföljning, när det gäller värdering av säkerheten. Banken kan kräva in exempelvis delårsrapporter för att kunna värdera säkerheten.

Omprövning av krediter för befintliga kunder har krävts i och med försämringen av säkerheten, där banken i vissa fall har krävt ut kompletterande säkerhet. Avsikten har varit att täcka upp den försämrade säkerheten på 45 %, med en annan säkerhet, till 100 %. I samband med omprövningen av gamla krediter har banken sagt upp krediter, eftersom det har varit för stort risktagande vid bedömningen och företaget har inte kunnat ge en kompletterade säkerhet.

5.2.3 Agerande vid obestånd

Agerandet vid obestånd har inte ändrats i och med förmånsrättslagens förändring. Märker banken att företaget inte sköter sina åtagande tar banken upp en diskussion med dem och försöker åtgärda problemen som har uppstått. Sådana åtgärder som banken har nämnt är minskning av kreditrisk genom kompletterad säkerhet eller minskad kredit. Om risken är för stor kan banken säga upp krediten. Detta sker ute på kontoren i samråd av kreditavdelningen och juristavdelningen. Vidare säger de intervjuade, att detta vill banken undvika eftersom banken helst inte vill förlora sina kunder. Banken vill vara en god rådgivare och *”stoppa blodflödet innan det går för långt”*. Banken vill se till att företaget mår bra, vilket numera görs i och med bedömningen av återbetalningsförmågan.

Banken har inte satt företag i konkurs på grund av förlorad förmånsrätt, dock har uppsägning av krediter skett p g a att risken har varit för stor; *”man vill helt enkelt inte vara med längre, eftersom det finns inget annat att göra”*.

5.3 Provinsbanken

Jens Johansson är kreditchef för Malmökontoret. Han tar kreditbeslut, sköter uppföljning och likartade controlleruppgifter när det gäller krediter.

5.3.1 Kreditgivning

Provinsbankens kreditpolicy, som kommer från styrelsen i Den Danske Bank, gäller för hela koncernen i Norden. Dess innehåll består främst av kreditmål som ska uppnås i hela koncernen, med andra ord under vilka förutsättningar de bedriver kreditgivning. I sin tur har banken en kreditpolicy som gäller endast i Sverige, som sedan kompletteras med lokala rutiner och instruktioner. Den lokala policyn innehåller mer om kreditprocessen, och delegering av kreditbeslut. Bankens policy har inte ändrats direkt, utan *har fått en konsekvens av förändringen av förmånsrättslagen*, som i sin tur påverkar bankens agerande vid kreditgivning där företagsinteckning krävs som säkerhet.

Värderingen av företagsinteckningen som säkerhet har inneburit att säkerhetsmassan har krympt med 45 %. Detta i sin tur innebär att företagsinteckning har blivit en sämre säkerhet. Banken anser att underlaget till säkerhetsvärderingen är detsamma som tidigare. Men banken utgår numera från att belåningsvärdet är 55 % av det bokförda värdet, som är underlaget. Alltså har säkerhetsunderlaget försämrats med 45 %, som från bankens sida kan ses som en förlust av säkerhet. I sådana fall kan banken kräva in kompletterande säkerheter såsom borgen, privat pantsättning, särskilda villkor från de företag som har företagsinteckning som säkerhet. Respondenten uttrycker det själv som att *"täcka det svarta hålet"*, d.v.s. att man täcker upp med en annan säkerhet till 100 %. Detta betyder inte att banken använder sig mindre av företagsinteckning som säkerhet, eftersom de anser att det är en av de viktigaste säkerheterna. Det som nu skiljer sig är att företag måste komplettera företagsinteckningen med andra säkerheter, såsom borgen, privat pantsättning och särskilda villkor som skrivs in i avtalet. Sådana särskilda avtal kan vara exempelvis covenants, där banken och företaget avtalar t.ex. att företaget ska hålla sina nyckeltal. Håller inte företaget sina åtaganden, kan banken vidta åtgärder som t.ex. straffavgift och uppsägning av kredit. Sådana villkor har använts tidigare, men inte i samma utsträckning som idag. Särskilda villkor har framförallt använts som verktyg för större företag men numera kan de även användas på små företag. Borgen och tredjemanspant har inte använts på befintliga kunder, utan var mer aktuellt för nya krediter. Vid genomgång av befintliga engagemang har banken i sådana fall där krediten har varit för stor i jämförelse av verksamhetens storlek, dragit ner på krediten.

Banken tror att staten, nu när den har förlorat sin särskilda förmånsrätt, kommer att ställa krav på säkerhet. Därigenom har nu företagsinteckning som säkerhet försämrats ännu mer, dels genom att säkerheten har halverats genom lagen och dels att staten kräver in säkerhet, vilket minskar underlaget för att kunna få kredit.

Fokusering vid kreditbedömningen har alltid varit återbetalningsförmågan, där säkerheten har varit en sekundär fråga. Säkerheten ska täcka bankens fordran då företaget fallerar. Känner sig banken komfortabel med företaget och dess återbetalningsförmåga, kan banken nöja sig med blancokredit. Säkerhetsfrågan blir aktuell då kassaflödet varierar kraftigt eller är på väg att bli svagare.

Banken anser att det är viktigt med kundens historik i banken, vilket gör att dessa kunder har en bättre position vid kreditgivningen. Handlar det däremot om ett nystartat företag kommer de ha en svårighet att få finansiering, eftersom de inte har en *track record*. Det innebär att de inte kan visa en skötsam historik, med betalda amorteringar och räntor samt att ägaren eller ledningen sköter om företaget. Kan företaget visa en bra *track record* får banken ett förtroende för företaget.

Lagförändringarna slår hårdast mot de lagerintensiva och nystartade företagen. Lagerintensiva företag har ofta ingen annan säkerhet än företagsinteckning, som har minskat avsevärt i värde. För mer stabila kunderna, som har en god återbetalningsförmåga har banken kunnat gå med på blancokredit, d.v.s. kredit helt utan säkerhet, istället för att kräva kompletterande säkerhet. Detta gäller främst befintliga kunder. Sådana kunder kommer inte ha det svårare att få beviljade krediter p.g.a. deras historik i banken och relation till banken. Andra som också påverkas av lagförändringen är ”*gränsfallen*”. Med gränsfall menas sådana företag där banken tidigare har kunnat bevilja kredit även om återbetalningsförmågan inte har varit utmärkt, men har haft en god säkerhetsbild.

5.3.2 Kreditvård

Uppföljningen av krediter sker löpande. Processen består av ”rating”, där banken gör en enskild limitvärdering. ”Ratingen” i Provinsbanken sker enligt egen modell, som är en uppföljningsmodell för alla kreditengagemang. Uppföljning av kreditengagemang kan ske årsvis, kvartalsvis eller månadsvis. Banken har inte särskild eller tätare uppföljning av krediter med företagsinteckning som säkerhet, dock *påverkas det av hur mycket blankokunden har*. Uppföljning av krediter med företagsinteckning som säkerhet har även tidigare varit kontinuerlig, eftersom säkerheten är en flytande massa, i regel krävs delårsrapporter. Detta *kan ha ändrat sig i enskilda fall då kundens säkerhet har försämrats enligt lagen gentemot banken*, vilket innebär att banken har en tätare uppföljning.

Vid övergången från den gamla lagen till den nya lagen, gick banken igenom sin kreditportfölj, särskilt sådana krediter med företagshypotek som säkerhet. Banken har bedömt varje kreditengagemang för sig, huruvida åtgärder skulle vidtas p.g.a. säkerhetens värdedäring. Åtgärder kunde vara krav på kompletterande säkerhet, ändrade kreditavtal, eller blanco, beroende på kunden.

För befintliga kunder har banken fokuserat på alternativa kreditprodukter. För exempelvis kunder med mycket bindning i kundfordringar är alternativ säkerhet factoring, nu när deras säkerhet i företagsinteckning har halverats. Detta förfarande frigör kapital och banken får en bättre säkerhet. Provinsbanken har även tagit till åtgärder som t.ex. kompletterande säkerhet och särskilda villkor, s.k. covenants, i avtalet.

5.3.3 Agerande vid obestånd

Finns det en risk för att företaget inte kan betala amorteringar och ränta, måste banken säga upp krediten. Det sker inte med automatik, utan banken försöker istället hitta andra åtgärder. ”*Som rådgivare är det vårt ansvar att hitta upplägg som är optimala för banken och företaget.*” Om säkerheten däremot har försämrats, tar banken upp en dialog med företaget ”*för att kunna förstärka säkerhetsbilden, alternativt dra ner på krediten*”. Provinsbanken har inte ändrat sitt agerande vid obeståndssituation.

5.4 Nordea

Intervjun har genomförts med två experter när det gäller kreditgivning. Nils-Johan Granberg är kreditchef för Södra regionen. Christer Andersson är bankdirektör och jurist för Södra regionbankcentralen. Andersson är inkopplad i olika juridiska frågor i hela Sverige, vilket gör att han även behandlar kreditgivningsfrågor.

5.4.1 Kreditgivning

”Det är fortfarande samma värld som vi lever i, nu som före lagförändringen, så att företagen har inte mer säkerhet att ge nu än tidigare, vilket gör att de kan hamna i en besvärlig situation.”

Nordea är en nordisk bank, som i Sverige är uppdelad i fyra regionbanker. Regionbankcentralen hjälper de lokala bankkontoren med expertiser. Vid kreditgivning har varje kundansvarig på lokal kontorsnivå en limit om han eller hon måste hålla sig inom. Kreditcheferna på regionnivå har en högre limit att röra sig inom. Vid ännu högre belopp är det den centrala kommittén/styrelsen som tar kreditbesluten. Nordea har en centraliserad organisation och viljeinriktningen är gemensam för hela koncernen. I kreditpolicyn har det ännu inte skett större förändringar, eftersom det är så kort tid sedan lagstiftningen infördes.

Värderingen av företagsintecknings som säkerheten sker idag med hänsyn till förändringen i förmånsrättslagen, d.v.s. till 55 % av den totala massan. Underlaget värderas till marknadsvärde där tre olika tillgångstyper används, kundfordringar, maskintillgångar och lager, där bl.a. kassa har kommit till i och med lagförändringen. Marknadsvärderingen är inte förändrad.

Nordea har ett ratingsystem för sina kredittagare där de delar in sina kunder med hjälp av analyser om marknad, bransch, framtida återbetalningsförmåga m.m. I deras ratingsystem finns det bra, dåliga och riskfyllda kunder samt ett antal nivåer däremellan. Banken skiljer mellan bra befintliga kunder och dåliga befintliga kunder. Till de bra befintliga kunderna har kreditgivningsgrunderna inte förändrats särskilt mycket, de har bankens förtro-

ende. De dåliga befintliga kunderna är banken mer uppmärksam på numera, *mer noggrann*, än tidigare. Lagstiftningen har tvingat banken att agera tidigare för att t.ex. kräva in krediten. Vidare uttalar sig respondenterna om låneformernas modifiering, att det har skett en ökning av leasing och factoring, men även att blancokrediter används i större utsträckning, som en följd av lagförändringen.

Enligt respondenternas utsago är det återbetalningsförmågan som avgör om krediten beviljas eller ej, därefter tas frågan om säkerheter upp. Denna process har inte varit grundläggande tidigare. Lagstiftningen gav banken *"lite extra skjuts"* och banken har börjat använda denna process vid bedömning av kredit.

Kundens historik hos Nordea har avsevärd betydelse. *"Den vi har en relation till som är bra känner vi naturligtvis mycket större förtroende för."* Då kreditgivning är en subjektiv bedömning torde förtroendet spela in vid bankens kreditbedömning och därmed får företaget lättare nya eller förlängda krediter. Ett företag som ansöker om lån hos Nordea för första gången bedöms som tidigare påpekats efter återbetalningsförmågan och sedan den säkerhet som kan ges.

5.4.2 Kreditvård

Banken har en löpande kredituppföljning som sker minst var tolfte månad, där varje kundansvarig har skyldigheten att ta upp diskussioner med företaget om det finns någonting som inte stämmer. Ibland måste krediten sägas upp men ofta finns det andra lösningar och ärendet kan lyftas upp igen efter halvår eller kvartal vid behov. De nämner också att en kundansvarig ska känna till vad som händer i företaget löpande. Efter att förändringarna i förmånsrättslagen trädde i kraft har banken en noggrannare uppföljning när det gäller uppföljning av kunder med dålig återbetalningsförmåga.

5.4.3 Agerande vid obestånd

Om banken märker att något inte står rätt till får kundansvarig på kontoret omedelbart ta upp det med kunden för att få en förklaring. Innan några åtgärder vidtas måste banken föra diskussion med företaget ifråga. Får banken godtagbara förklaringar så händer det

kanske inte så mycket mer än att banken gör en uppföljning längre fram. Är det bevisat att företaget har svårt att betala sina krediter, att det föreligger en betalningsförmåga och att företaget kanske inte har någon framtid så måste banken säga upp krediten för att tillvarata ägarens och borgenärernas intressen. Banken måste rädda de pengar som går att rädda. Banken har lånat ut pengar och vill ju ha tillbaka dem. Bankens agerande vid obestånd har inte förändrats efter att de nya lagarna trädde i kraft.

5.5 SEB

Intervjun utfördes med Thomas Sandberg som är bankjurist. Sandberg kommer i kontakt med kreditgivning genom att han sitter med en regions kreditkommitté.

5.5.1 Kreditgivning

Banken har en kreditorganisation på olika nivåer, som är indelad i regioner. En kreditkommitté beslutar om krediter upp till en viss limit. Vid högre belopp är det en högre instans som beslutar om krediten. Den högsta instansen som fattar kreditbesluten är den centrala kreditchefen. Banken har en detaljerad, centralt reglerad, kreditpolicy. Den nya förmånsrättslagen har inte föranlett någon förändring i bankens centrala policy. Kreditpolicy för lån med företagsinteckning som säkerhet har därmed inte heller förändrats.

Kreditgivningen har även tidigare bedömts utifrån noggranna analyser. Enligt Sandberg har detta varit en följd av bankkrisen på 1990-talet. Långivningen sker i två steg. Steg ett är att bedöma om låntagaren klarar av kreditgivningen vilket innebär en analys av bl.a. företagets kassaflöde. Steg två är att banken tittar på vilka säkerheter som finns. Banken har redan tidigare använt sig av alternativa säkerheter såsom exempelvis factoring. Sandbergs subjektiva bedömning är att factoringbelåningen ökat något i och med lagförändringen, men inte leasingen. Kreditgivning hos SEB handlar om noggranna analyser av bl.a. kassaflöden och kredittagarens förmåga att betala tillbaka krediten. Vid en genomgång av kundernas kreditengagemang, där banken har gått genom kredittagarna, har bedömning gjorts utifrån riskklassificering. Banken har gått genom befintliga krediter, men

inga förändringar har gjorts. Detta beror kanske, enligt Sandberg, på att företag med hög risk har banken redan säkrat genom factoring.

5.5.2 Kreditvård

Banken har som krav att få löpande rapportering och uppföljning, hur ofta beror på engagemangets storlek. Gäller det en större kredit sker uppföljningen kvartalsvis eller oftare. Banken försöker vara nära kunden och bankens riskklassning avgör uppföljning. Lagändringen har inte föranlett någon förändring i uppföljningen, bankkrisen har haft större inverkan i frågan.

5.5.3 Agerande vid obestånd

Banken har alltid försökt ha en nära relation till sina kunder och därigenom har banken kunnat agera redan i tidigt skede. För att kunna agera har banken en egen modell för riskklassning av sina engagemang, vilket kan ses som en del av uppföljningen (se 5.5.2). Banken har sedan tidigare haft tjänstemän som enbart jobbar med att försöka vända utvecklingen, om det går dåligt, tillsammans med företaget.

5.6 Föreningssparbanken

Carl Johan Nikell är bankjurist på Föreningssparbanken, med ett specialuppdrag att på grund av den nya lagen få fram det nya budskapet dels om förändringarna i lagen och dels förändringarna i banken. Nikell har en lång erfarenhet av kreditgivning. Hans uppgift som bankjurist är att stödja handläggarna ute på kontoren med juridisk expertis.

5.6.1 Kreditgivning

Föreningssparbanken har en mängd olika policys och regelverk. En del av bankens policy utformas av koncernledningen i Stockholm och gäller för hela koncernen. Ungefär 9 av 10 kreditbeslut är delegerade på lokalnivå och därmed anser intervjurespondenten att banken ha en decentraliserad kreditgivning. Därför ställs det krav på varje handläggare att följa regelverket och i vissa situationer stämma av med en bankjurist. Bankens riktlinjer skall ”genomsyra tänket” hos alla handläggare.

Kreditbesluten har inte förändrats i och med den nya lagen. Däremot har bankens kreditpolicy förändrats med anledning av lagförändringen. En justering avseende värdering av företagsinteckning som säkerhet har skett. Med anledning av lagändringen har den procentuella viktningen av värdet på företagshypotek sjunkit väsentligt. Idag värderar banken värdet på företagsinteckningen till ca 20 %, tidigare var det i storleksordningen 45 – 50 %. För att fylla ”luckan” som uppstått, kan det ibland krävas kompletterande säkerhet, men om företaget inte har säkerhet att ge får det bli blancokredit. Här poängterade Nikell att det endast får ske om företaget har en god återbetalningsförmåga. Bankens position har försämrats i kön, eftersom företagsinteckning numera endast har allmän förmånsrätt. Dessutom kan företagsinteckningen numera göras gällande endast vid konkurs. Det handlar om att förbättra bankens plats i kön. För att få en bättre ställning nu när bankens position har försämrats med företagsinteckningen, försöker banken istället få ”direkt pant”, för att på så sätt få särskild förmånsrätt. Enligt Nikell har *direkt pant* nu blivit allt vanligare. Banken har också fått ”damma av gamla” finansbolagslösningar, som Nikell uttryckte det. Exempelvis har factoring och lösöreköp dramatiskt ökat och lösöreköp har inte använts sedan 60-talet då företagsinteckning kom.

Kundens historik har betydelse om företaget inte skött sina åtaganden. Banken kan påverkas av kundens konkurrenssituation, kassaflöde och även tilltro till kunden.

Genom den nya lagen kommer det att krävas en högre ägarinsats för nystartade företag, vilket kan medföra stora problem för att kunna starta verksamhet.

5.6.2 Kreditvård

I samband med lagförändringen fanns en klar riktlinje från banken, nämligen att alla befintliga engagemang skulle inventeras och bedömas samt att en åtgärdsplan skulle upprättas. Efter inventering genomfördes individuella samtal med alla företag som rymdes inom ”burken” av ärenden. I varje enskilt fall har banken tillsammans med kunden nått samförstånd och hittat en lösning. Banken har inte använt sig av legal uppsägning. Syftet var att hitta en väg där bank och kund kunde mötas. I många fall har banken accepterat högre

blancokredit. Uppsägning av kredit har gjorts där lagförändringen inte har varit den utlösande, men den bidragande faktorn.

Förändringarna har föranlett en tätare kontakt med kunden. Nikell anser att banken måste bli ännu bättre på uppföljning av krediter. Åtgärder är exempelvis tilläggsvillkor till krediterna, där en tätare ekonomisk avrapportering till banken innefattas. Vilken typ av säkerhet som lämnats för en kredit, påverkar inte uppföljningen.

5.6.3 Agerande vid obestånd

Banken har sedan tidigare en enhet i Stockholm, där det finns specialister på obeståndssituationer. Syftet är att försöka rädda företagen innan det är för sent.

Nikell anser att genom att ha en tätare kontakt med kunden kan banken agera ännu tidigare än annars.

.

6 Analys

I detta kapitel ska vi försöka besvara våra frågor från problemformuleringen genom att analysera de uppgifter som framkommit i våra intervjuer. De lagförändringar som nämns i analysen avser förmånsrättslagen, där fokusen ligger på företagsinteckning.

6.1 Bankernas kreditpolicy och organisation

Endast en av de intervjuade bankerna har uppgett att deras kreditpolicy har ändrats på grund av lagförändringen. Det framkom i våra intervjuer att fyra av bankerna inte har ändrat sin kreditpolicy. Vi fann dock att förändringar har skett som borde återspeglas på kreditpolicyn, detta då alla banker värderat om företagsinteckning som säkerhet. Kreditgivning med företagsinteckning som säkerhet har blivit mer riskfylld eftersom bankerna sannolikt inte får ut hela sin fordran vid konkurs, vilket medför att den numera har ett lägre värde som säkerhet. Detta påverkar hela kreditgivningsprocessen, d.v.s. kreditansökan, kreditbedömning, kreditbeslut, kreditvård och återbetalning. Vi har inte fått tillgång till bankernas kreditpolicys eftersom de hör till deras affärshemligheter, men enligt finansinspektionen ska riktlinjer anseende kreditgivningsprocessen och säkerhetsvärderingen ingå i bankernas kreditpolicy. Därför frågar vi oss vad som ingår i deras kreditpolicy om inte detta och vi anser att alla bankernas kreditpolicy faktiskt har förändrats.

Samtliga banker har en hierarkisk organisation, kreditgivningen delegeras på olika nivåer bl.a. beroende på beloppsgränser, men även i vissa fall beroende på risk. Vi har uppfattat det så att bankerna har ett centraliserat beslutfattande trots att någon av bankerna anser sig vara en decentraliserad organisation. Detta eftersom varje instans inom bankens organisation endast kan ta beslut upp till en viss limit, beloppsgräns, där den högsta nivån av kreditbeslut ligger på styrelsens bord. Ju högre kredit eller sämre säkerhet det handlar om, desto större risk tar banken genom att medge kredit. En bankstyrelse eller en kredit-

kommitté bör ha större expertis än handläggarna på lokal nivå för att kunna ta sådana beslut och eventuellt minska risken för banken att förlora sina pengar.

Det faktum att företagsinteckning som säkerhet numera endast ger rätt till allmän förmånsrätt om 55 % av tillgångarna, innebär en ökad risk för bankerna. I vissa fall, när företaget inte har någon möjlighet att komplettera med andra säkerheter eller borgen, kan banken acceptera krediten utan säkerhet, vilket ger en ökad kreditrisk. Vårt resonemang är att vid en oförändrad kreditpolicy är delegeringen av limiter inklusive kreditrisken oförändrad. Detta måste innebära att besluten kommer att flyttas upp i organisationen eftersom företagsinteckning som säkerhet har ett lägre värde och därmed en större kreditrisk, jämfört med före lagförändringen. Av intervjuerna framkom dock att bankerna vill ha en närmare kontakt d.v.s. ett mer decentraliserat beslutsfattande. Därigenom kommer kreditrisken att minska, eftersom handläggarna på den lokala nivån har en bättre kännedom om sina kunder som inte alltid går att förmedla upp i hierarkin. Det kan även vara en fördel då kreditgivningen vid hierarkiskt beslutsfattande kan uppfattas som krånglig och ta längre tid. Vid ett mer decentraliserat beslutsfattande kan risken sänkas, genom att det lokala bankkontoret har bättre förståelse för de lokala kunderna, marknaden och branschen. Bankerna kan antingen bli mer hierarkiska eller mer decentralierade, men eftersom lagen om förmånsrätt är så pass ny, vet vi inte om, eller hur, bankerna kommer att ändra sin delegering av limiter. Vi tror att det lutar åt ett mer decentraliserat beslutsfattande.

6.2 Kreditgivning

Alla bankerna fokuserar idag främst på återbetalningsförmågan, genom bl.a. kalkyler på framtida kassaflöden, men de analyserar även bransch och marknad samt företagsledning. Först efter att banken har gjort bedömningen att kredittagaren har en återbetalningsförmåga som klarar kreditvillkoren, undersöker bankerna de säkerheter som står till förfogande. Efter lagförändringen har denna process blivit viktigare än vad den var tidigare, då risken med företagsinteckning som säkerhet har ökat. Detta då sannolikheten att banken får tillbaka hela sin fordran vid konkurs har minskat avsevärt. Den nya bedömningsprocessen med återbetalningsförmågan i fokus genomsyrar nu all kreditgivning, inte bara när företagsinteckning utgör säkerhet. Enligt lagpropositionen var detta ett av syftena med

lagförändringarna och allt tyder på att det syftet har uppnåtts. Här kan noteras att i Bankrörelselagen har redan tidigare funnits en vilja att bankerna först skall bedöma återbetalningsförmåga och sedan utkräva säkerhet för krediten.

Vi tror att det faktum att bankerna koncentrerar sig mest på återbetalningsförmågan har en relativt stor biverkning, nämligen att det numera är svårare för nystartade företag att få kredit från banken. Dessa företag har ingen historik att utgå från när de gör sina kassaflödeskalkyler, vilket innebär att säkerheten är det enda underlaget för lånet som är någorlunda pålitligt. De företag som endast har företagsinteckning att erbjuda som säkerhet har idag ett mycket sämre utgångsläge eftersom säkerheten är mindre värd, vilket troligen gör att de inte har samma kreditmöjligheter som före lagförändringen. Även de företag som inte använder företagsinteckning som säkerhet kan drabbas om de har en relativt osäker återbetalningsförmåga, då säkerheten numera kommer i andra hand.

6.3 Säkerhet

Hos samtliga banker utom SEB har företagsinteckning som säkerhet värderats ner med ca 50 %. SEB är den enda bank som har uppgett att de inte har ändrat sin värdering av säkerheter. De menar att de redan tidigare har värderat säkerheten i olika tillgångar lägre än bokförda värden utifrån erfarenhet och med tanke på att värdet vid en eventuell konkurs brukar vara mycket lägre än värdet om företaget hade fått fortsätta sin verksamhet. Då SEB utgår från vad de tror de kan få ut vid en eventuell konkurs torde det vara logiskt att de har värderat ner företagsinteckning som säkerhet ytterligare i och med lagförändringen. Detta eftersom bankens utdelning vid en eventuell konkurs med största säkerhet kommer att vara lägre nu än tidigare.

Att i företagsinteckningen ingår fler tillgångstyper nu än tidigare har inte beaktats av bankerna då företagsinteckning numera endast ger allmän förmånsrätt och bankerna konkurrerar med övriga borgenärer om de tillgångar som finns kvar i företaget. Eftersom företagsinteckningen är en mycket sämre säkerhet nu än tidigare föredrar bankerna andra låneformer som t ex factoring, leasing och pant för att förbättra sin förmånsrättsposition. Vår beräkning är att detta i sin tur innebär en urlakning av företagsinteckningens värde,

då factoring och handpanträtt har särskild förmånsrätt, vilket går före allmän förmånsrätt. Leasingtillgångar ingår inte konkurs, eftersom de tillhör leasinggivaren. Allt detta gör att de som har allmän förmånsrätt har mindre kvar att slåss om när utdelning till särskild förmånsrätt har genomförts. Vidare bör betänkas att borgenärer med särskild förmånsrätt kan få ut sina fordringar även vid utsökning vilket inte borgenärer med allmän förmånsrätt kan vilket innebär att företagsinteckningens värde som säkerhet har sjunkit ytterligare.

Ur intervjuerna har det även framkommit att bankerna accepterar mer blancokrediter nu än tidigare. Detta görs i sådana fall där kreditrisken är väldigt låg och företaget bedöms ha en bra återbetalningsförmåga. Bankerna har även angett att vid införandet av den nya lagen har samtliga befintliga kunders engagemang genomgått. Genomgången har fokuserats på säkerheterna, där har banken ofta behövt kräva in kompletterande säkerhet. I vissa fall då företag inte kunnat ge kompletterande säkerhet som alternativ har banken ansett att det inte behövs eftersom de har en god återbetalningsförmåga, därmed har banken accepterat blanco.

Banken behöver kompletterande säkerhet från många kredittagare, som har företagsinteckning som säkerhet, för att deras kreditrisk skall minska. De företagare som har en osäker återbetalningsförmåga och som inte har någon kompletterande säkerhet har förlorat på den nya lagen, då de kommer att få svårigheter att få krediter, om de nu får några krediter alls. Därmed kommer ägarinsatsen att öka i många företag som inte har några tillgångar som kan pantsättas eller leasas. Följden kommer att bli att de som vill ta ett lån måste riskera mer av sina personliga tillgångar än tidigare, om det finns några. Vi tror att många kommer att låta bli att t ex starta företag p.g.a. de vill inte förlora allt, speciellt om de har familj att försörja eller om de inte har något kapital att satsa. Dessa företag kommer att få svårigheter med att få en kredit. Lagstiftaren trodde inte att det skulle bli svårare för företag att få kredit.

6.4 Uppföljning av krediter och agerande vid obestånd

Alla fem bankerna följer upp sina krediter genom att minst en gång per år analysera företagets ställning. Provinsbanken har samma system som före lagändringen, d.v.s. att de följer upp kunderna beroende på ratingen. Banken menar att det kan ha blivit tätare uppföljning för de kunder vars säkerhet enligt lagen värderas sämre nu än tidigare. SEB påstår att banken inte har förändrat sin uppföljning av krediter, utan att det är nu som tidigare deras ratingsystem som avgör uppföljningen. Vi tror att SEB, i likhet med Provinsbanken, har fler kredittagare nu än tidigare som får en tätare uppföljning, eftersom fler anses vara mer riskfyllda p.g.a. försämrade säkerhet. Handelsbanken följer upp sina krediter en gång om året, därutöver är det handläggarna som eventuellt gör en mer regelbunden uppföljning. Det är upp till handläggarna att bedöma hur ofta uppföljningen av varje enskild kredittagare ska göras. Då företagsinteckning som säkerhet värderas lägre idag, torde det även här betyda, att fler företag får en tätare uppföljning än tidigare. Två av bankerna, Föreningssparbanken och Nordea, säger att de numera har en tätare och mer grundlig uppföljning av de kunder som anses riskfyllda.

Utifrån vår analys ovan, har vi kommit fram till att alla fem bankerna numera i praktiken har en tätare uppföljning av de kunder som har företagsinteckning som säkerhet, än vad de hade före förändringen i förmånsrättslagen. Vi tror att detta innebär att banken har en möjlighet att upptäcka eventuella problem på ett tidigare stadium. Det gör att kreditgivaren och kredittagaren tillsammans försöker åtgärda problemen och därmed undvika större förluster och kanske även en konkurs. Vi anser att följderna av allt detta kan bli att antalet konkurser kommer att minska bland de företag som har bankernas förtroende. Samtidigt tror vi dock att bankerna, när de bedömer att faran för att företaget måste sättas i konkurs förr eller senare är stor, säger upp krediten eller gör en konkursansökan tidigare, allt för att minimera sina förluster. Allt detta innebär, i sin tur, att det är bankens bedömningar av företaget som avgör om företaget får en chans att reda upp problemen eller ej. Då lagstiftningen fortfarande är ny går det inte att avgöra om konkurserna kommer att öka eller minska. Däremot siar vi om att konkurserna snarare kommer att öka än att minska p.g.a.

att företagets övriga borgenärer, både de som är oprioriterade och de som har allmän förmånsrätt, kommer att vara snabbare med att ansöka om konkurs. Detta p.g.a. att dessa borgenärer numera har en större chans att få ut sina fordringar vid en konkursituation eftersom banken inte längre har särskild förmånsrätt och 45 % av in-teckningsunderlaget därmed är kvar till de oprioriterade borgenärerna. Vidare tror vi inte att det blir fler företagsrekonstruktioner, så som lagstiftaren menade, då företagets övriga borgenärer troligen inte skriver ner sina skulder lika lätt som tidigare, av ovan angivna skäl.

6.5 Förändrade låneformer

Istället för de traditionella finansieringsformer, såsom t.ex. kredit med företagsint-teckning som säkerhet, har bankerna börjat använda sig mer av leasing, avbetalning och factoring. Detta innebär inte att företagsint-teckning kommer att användas mindre än tidigare, men i de fall det används kommer banken att kräva kompletterande sä-kerhet. Det kommer dock att finnas företag som inte kan använda sig av någon annan säkerhet än företagsint-teckning, därmed är företagsint-teckning inte på väg att försvin-na. För enkelhetens skull övergår banken till andra finansieringsformer såsom lea-sing, avbetalning eller factoring. Dessa finansieringsformer har ökat markant, enligt respondenterna, eftersom de är mycket mer lätthanterliga för både banken och företa-get. Vidare har också framkommit av respondenterna att inga nya finansieringsfor-mer har uppkommit i samband med lagförändringen vilket har gjort att det har blivit svårare för lagerintensiva företag samt företag med små kundfordringar att finna fi-nansiering.

7 Slutsatser

Företagsinteckning som säkerhet är mindre värd för bankerna med den nya lagstiftningen jämfört med tidigare lag. Låneformer som leasing, avbetalning och factoring har blivit vanligare som ett resultat av detta, vilket i sin tur gör att företagsinteckningen är värd ännu mindre som säkerhet. Detta innebär att många företag, t ex de som inte har någon kompletterande säkerhet att erbjuda, kommer att få större svårigheter att få en kredit.

De alternativa låneformerna innebär att företags balansräkning på tillgångssidan är mindre jämfört med om de själva hade köpt objektet genom traditionell finansiering. Kundfordringar ingår normalt vid beräkning av företagsinteckning, men vid factoring ligger dessa redan som pant hos factoringbolaget, varför de inte ingår vid beräkning av företagsinteckningens värde. Leasing innebär att brukande företag inte äger objektet, därmed ingår den inte vid beräkning av företagsinteckningens värde. Avbetalningsköp medför att säljaren har äganderättsförbehåll tills företaget har fullföljt betalningarna d.v.s. även här exkluderas objektet vid beräkning av företagsinteckningens värde. Sammanfattningsvis innebär det att inte bara att företagsinteckningens värde har minskat med 45 % och fått en sämre prioriteringsordning, utan även att beräkningsunderlaget har urholkats. Här är det viktigt att belysa att lagstiftaren har breddat beräkningsunderlaget genom att kassa och fast egendom (till den del den inte är intecknad) numera även ingår. Men bankerna har inte tagit hänsyn till denna breddning, vilket kan förklaras med att företag som går i konkurs inte har några medel i kassan. Dessutom är den fasta egendomen ofta intecknad till fullt värde, då detta ger en lägre låneränta. Företagens nyckeltal kommer också att påverkas av de alternativa finansieringsformerna eftersom balansomslutningen minskar. Detta innebär att ingångna covenants kommer att påverkas eftersom de ofta innehåller villkor om nyckeltalsuppehållande.

Ett av syftena med förändringen av förmånsrättslagen var att återbetalningsförmågan skulle komma i fokus hos kreditgivaren, vilket den har gjort. Det positiva med detta är att uppföljning av krediter har ökat, vilket gör att eventuella problem kan upptäckas tidigare.

Det negativa är, att det numera är svårt att starta ett nytt företag om man inte har möjlighet att erbjuda kreditgivaren en mer tillförlitlig säkerhet än företagsinteckning, åtminstone som komplement. Den nya lagen kan därför vara hämmande för nyföretagande i Sverige.

Vidare kan nya företag ha det svårt att etablera sig eftersom företagsinteckning som säkerhet har minskat i värdet och därmed har bankernas kreditrisk ökat. Istället för traditionella krediter kommer banker att använda sig av leasing och avbetalning i större utsträckning än tidigare, vilket kan höja etableringsmöjligheten för vissa företag.

Ett annat syfte med lagförändringen var att företagsrekonstruktioner ska öka på bekostnad av konkurser. Bankerna har, också före lagförändringen, varit rådgivare och försökt att hjälpa sina kunder att komma ur problem, allt för att minska bankens förluster och undvika konkurssituationer. Nu när andra borgenärer som har allmän förmånsrätt och även oprioriterade borgenärer, såsom leverantörer, har större chans att få utdelning vid konkurs, tror att konkurserna kan komma att öka snarare än tvärtom p.g.a. att även de har anledning att ansöka om konkurs. Detta kan vara en risk som bankerna väger in vid sina beräkningar vid värdering av företagsinteckning som säkerhet.

Numera när bankerna har en tätare uppföljning och kreditrisken har ökat i och med att företagsinteckningens värde har minskat kan bankerna säga upp sina engagemang i ett tidigare skede för att minimera sina förluster. Sammanfattningsvis är vår bedömning alltså att den nya lagen inte innebär fler företagsrekonstruktioner utan snarare fler konkurser. Men och andra sidan kan det innebära mindre förluster fordringsägarna.

Det pratas vitt och brett om att det är svårt starta och driva företag i Sverige, speciellt småföretag. Resultatet av vår undersökning visar att den nya lagen gör det ännu svårare att starta och driva företag som behöver finansiering.

8. Förslag till fortsatt forskning

- Studie om och hur företags agerande och strategier har förändrats i samband med lånebehov.
- Undersökning om utfallet av företagsrekonstruktioner har ökat p.g.a. lagförändringen.
- Att skapa nya låneformer som underlättar för lagerintensiva företag.

Referenser/Källförteckning

Adlercreutz, Axel (2004) *Finansieringsformers rättsliga reglering*, Studentlitteratur, Lund

Altman, Edward I (1985) *Managing the Commercial Lending Process*, Handbook for Banking Strategy (Aspinwall, R C & Eisenbeis, R A (Eds)) New York

Backman, Jarl (1998), *Rapporter och uppsatser*, Studentlitteratur, Lund

Baily, Charles (March, 1984) Does skill at commercial lending improve with experience?, *The Journal of commercial bank lending*, pp 38-45

Bergström, Svante & Lennander, Gertrud (2003), *Kredit och säkerhet*, Författarna och Lustus förlag AB, Uppsala

Broomé, Per & Elmér, Leif & Nylén, Bertil (1998) *Kreditgivningen till företag*, Studentlitteratur

Bryman, Alan (2002), *Samhällsvetenskapliga metoder*, Liber förlag, Malmö

Buhl, Ulrich Hans (july, 2000) Efficient Coordination by optimal allocation of decision rights for participants on electric financial services markets, *Computational and Mathematical Organization Theory*; 6:2, pp 145-159

Finansinspektionens författarsamling, *FFFS 1995:49*

Flores, Juan, Bankernas utlåning minskar, *Dagens Nyheter*, 04/10/19 (Dn.se)

Flores, Juans, Bankerna masstämmer företag i konkurs, *Dagens Nyheter*, 04/11/19 (Dn.se)

Funered, Urban E (1994) *Bankernas risktagande*, Studentlitteratur, Lund

Green, Erling (1997) *Kreditbedömning och intuition - ett tolkningsförslag*, Lund University Press

Hörngren, Lars & Viotti, Staffan & Myhrman, Johan & Eliasson, Gunnar (1987) *Kreditmarknadens spelregler*, SNS Förlag

Jeppsson, Arnold, Småföretagare rasar mot nya låneregler, *Dagens industri* 04/06/11 (DI.se)

Jungerhem, Sven & Lundh, Gunnar, et al. (96/97) *Institutioner och organisationer på den svenska bankmarknaden- erfarenheter från bankkrisen*, Report No 8, Uppsala papers in financial theory

Kling Svensson, Katarina (1999) *Credit intelligence in banks-managing credit relationships with small firms*, Lund Business Press

Malmström, Sten & Györki, Iréne & Sjögren, Peter A (1989), *Bonniers svenska ordbok*, Biblioteksförlaget AB, Stockholm.

Mellqvist, Mikael (2002), *Obeståndsrätten. En introduktion*, Norstedts Juridik AB, Stockholm

Mintzberg, Henry (1983) *Structure in fives: Designing effective organizations*, Prentice-Hall International Editions

Regeringens proposition 2002/03:49, *Nya förmånsrättsregler*

Svedin, Jenny (1992) *Kreditgivning och kreditbedömning av företag*, Almqvist&Wiksell Ekonomiförlagen

Sveriges rikes lag 2001 & 2004, utgiven av Olle Höglund

Trost, Jan (1997), *Kvalitativa intervjuer*, Studentlitteratur, Lund (s. 31)

Österholm, Curt (2003) Den nya förmånsrätten- störst förändringar för stat och banker, *Balans* 12/2003 pp. 17-21

www.seb.se, 26/11/2004

www.handelsbankens.se, 26/11/2004

Bilaga 1: Frågeformulär

- Stödord till oss, vid intervjun.
  - Intervjufrågor
-

Frågelista:

Introduktion till frågestunden:

Syftet med intervjun är att ta reda på hur kreditgivningen ser ut före och efter lagförändringen avseende företagsinteckning och förmånsrättslagen.

Bakgrund

1. Beskriv ditt arbete i stora drag
2. Vilken erfarenhet har du när det gäller kreditgivning till företag?

Beviljande av lån

3. Varifrån kommer instruktionerna när det gäller beviljning av lån till företag? Och hur ser dessa ut?
4. Har bankens agerande förändrats när det gäller beviljning av lån, genom säkerhet i företagsinteckning? I så fall på vilket sätt?
5. Har förutsättningen för företag att ställa upp tillräckligt med säkerhet och få beviljad kredit från bankerna förändrats? Och i så fall hur?
6. Hur värderar ni företagsinteckning som säkerhet och har den synen förändrats efter att den nya lagen trädde i kraft? Hur har det förändrats?
7. Vilka rapporter, och vad i de rapporterna tittar ni på när det gäller bedömning av företagets kreditvärdighet?
  - Budgetar
  - Balansräkningen och/eller resultaträkningen
  - Olika nyckeltal etc.
  - *Intjänandemöjlighet eller befintliga tillgångar?*
8. Vad betyder kundens historik med banken för beviljandet av lån?
  - Har det betydelse vem som representerar företaget, vilken och hur?
  - Har den betydelsen förändrats i och med den nya lagen?
  - Är det skillnad på olika företag? D v s bransch, storlek, ålder, etc

Löpande uppföljning

9. Hur följer ni upp era lån?
10. Har det ngn betydelse vad det är för sorts lån och vilken säkerhet som ligger till grund vid uppföljningen av lånen? I så fall vilken?
11. Har uppföljningen av lån med företagsinteckning som säkerhet förändrats? I så fall hur?

Agerande vid befarande av obestånd

12. Hur reagerar banken när de märker att det finns en fara för företaget att hamna i obestånd?
13. Har det förändrats sedan de nya lagarna infördes år 2004?
  - Blir det lättare att låna, eftersom bankerna kanske i större utsträckning tittar på intjänandemöjligheter istället för på balansräkningen i senaste rapporten?
  - Är kreditgivare mer angelägna nu än tidigare att kontrollera och följa upp sina låntagare tack vare lagförändringarna och är de mer benägna att säga upp lån i förtid än tidigare?
  - Kan det inte vara så att finansiärer och långivare istället har hittat alternativa vägar för att få full säkerhet och kringgår de nya lagarna?
  - Används kompletterande säkerheter?
14. Upplever ni att företagens agerande eller strategi har förändrats och i så fall på vilket sätt?
15. Har låneformerna förändrats eller modifierats sedan lagarna trädde i kraft?
16. Har ni ngn statistik på antalet företag som lånar genom företagsinteckning och hur många som tidigare fått lån genom företagshypotek? Kan vi få ta del av den i så fall?
17. Har antalet företag som lånar genom företagsinteckning förändrats jmf med antalet företag som lånade genom företagshypotek? Hur?
18. Har era rutiner i samband med uppföljning av lån genom företagsinteckning förändrats sedan lagen trädde i kraft? Hur?

Får vi kontakta dig om vi skulle behöva komplettera någon av våra frågor?